

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори

МУБОРАК РАМАЗОН ОЙИНИ МУНОСИБ ТАРЗДА ЎТКАЗИШ ТЎҒРИСИДА

Халкимиз учун меҳр-шафқат, саховат ва мурувват, қаноат ва шукроналик рамзи бўлган муборак Рамазон ойининг маънавий-рухий ҳаётимиздаги алоҳида ўрни ва аҳамиятини эътиборга олган ҳолда, жамиятимизда меҳр-оқибат, ўзаро ҳурмат ва ҳамжихатлик муҳитини янада мустаҳкамлаш, эл-юртимизга хос бўлган эзгу фазилатларни, миллий-диний қадриятларимизни асраб-авайлаш ва улуғлаш мақсадида:

1. 2011 йилда муборак Рамазон ойининг бошланиши 1 август кунига тўғри келиши ҳақидаги Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг ахбороти маълумот учун қабул қилинсин.

2. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари “Нуроний”, “Маҳалла” жамғармалари ва бошқа жамоат ташкилотлари билан биргаликда Рамазон ойини жойларда миллий анъана ва урф-

одатларимизга мос равишда ўтказиш билан боғлиқ аниқ чора-тадбирларни амалга оширсин.

Мазкур тадбирларни ўтказишда муқаддас Рамазон ойининг моҳиятида мужассам

бўлган инсонийлик, яхшилик, маънавий поклик фазилатларини эъзозлаш, юртимизда дину диёнатимизни тиклаш, виждон эркинлигини таъминлаш, азиз-авлиёларимиз, буюк алломаларимизнинг бой илмий меросини чуқур ўрганиш, уларнинг муқаддас қадамжоларини обод қилиш борасидаги кенг кўламли ишларимизни тарғиб этиш, азал-азалдан ушбу муборак ойда амалга ошириб келинадиган ёрдам ва кўмакка муҳтож инсонларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, зиёратгоҳларни ободонлаштириш бўйича олиб бориладиган ишларни янада кучайтиришга алоҳида эътибор қаратилсин.

3. Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги ва бошқа оммавий ахборот воситаларига Рамазон ойини ўтказиш билан боғлиқ тадбирларни кенг ёритиш тавсия этилсин.

4. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Ш. Мирзиёев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри, 2011 йил 26 июль

ИЛМГА АМАЛ ҚИЛИШ ФАЗИЛАТИ

Ҳадис: Абдуллоҳ ибн Масъуд (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади: «Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Фақат икки кишига “ҳасад” қилса бўлади: Аллоҳ таоло берган молини ҳақ йўлда сарфлаган кишига ва Аллоҳ таоло берган илму ҳикмат билан ҳукм қилган ва уни ўргатган кишига”, дедилар» (*Имом Бухорий*).

Шарҳ: Бошқаларни кўролмай, шу неъмат улардан кетишини ва ўзида бўлишини исташ ҳасад дейилади. Инсон бошқалардан баландроқ, ҳеч бўлмаса, тенг бўлишни хоҳлаши табиий. Бироқ ҳасад қилиш, бировдаги неъматнинг йўқолишини хоҳлаш ёмон иллат. Ҳасад пайдо бўлганида уни енгиб ўтиш, ёмонликдан қайтиш фазилатдир.

Ушбу ҳадисдаги “ҳасад” калимаси эса молини яхши ишларга сарфлаётган кишига ёки илмига амал қилган олимга ҳавас қилиш маъносидадир. Чин мўмин ҳавас қилган кишисидек бўлишга уринади. Яхши ишларда бошқалардан ўзиб кетишга уриниш динимизда мувоҳаб саналади. Саҳобалар доим бир-бирларига ҳавас қилишган ва савобли ишларда, ибодатларда ўзаро мусобақа қилишган. Демак, яхшиликка шошилиб, ёмонликдан қайтишда бир-бирларимизга ўрнак бўлиб, кўмаклашишимиз керак. Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“Уларга (жаннатда идишлари) муҳрланган мусаффо майдан ичирилур, у (май)нинг муҳри мушқдир. Мусобақалашадиганлар шунда (шу неъматларга етиши учун) мусобақа қилсинлар** (*Мутаффифун, 25-26*).

Ҳадиси шарифдан яхши йўлда ишлатиладиган бойлик фақирликдан яхши экани ҳам англашилади.

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир хайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШҲЎЖАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Мухтарама УЛУҒОВА
(Масъул котиб)
Аҳмад МУҲАММАД

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Матнни

Раҳима КАРИМЖОН кизи
терди.

Манзилимиз:

100002 Тошкент шаҳри
Зарқайнар 18-берк кўча 47а-уй;
Тел: 240-08-23, 227-34-30.
Интернет сайтимиз: www.hidayat.uz
Интернет почтамиз: hidoyat_jurnali@mail.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2011 йил 4 августда рухсат берилди.
Босмахонага 2011 йил 4 августда топширилди.
Қоғоз бичими 60x84/8. Адади 41.000 нусха.
1782-сон буюртма. «Sharq» нашриёт-матбаа
акциядорлик компаниясида босилди.

Қўлёзмалар қайтарилмайдди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан
фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос ва
рақамлар учун муаллиф масъул. Хат юборилгани-
да исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар
кўчириб босилса ёки иқтибос олинса, «Ҳидоят»дан
олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Дастуриламал		
Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори		
Муборак рамазон ойини муносиб тарзда		
Ўтказиш тўғрисида	1	
Таянч нуқта		
Илмга амал қилиш фазилати	2	
Қутлов		
Усмонхон АЛИМОВ		
Истиқлолнинг нурли манзиллари	4	
Идора ҳаёти		
Уламолар кенгаши мажлиси	5	
Ҳайитингиз муборак!		
Хайит – шод-хуррамлик,		
меҳр-оқибат байрами	7	
Мустақилликнинг 20 йиллиги		
Анвар қори ТУРСУНОВ		
Шукрона	8	
Насихат		
Абдуллох УМАР		
Мўмин мўминга кўзгу	9	
Яхшиликка чақириш		
Шарифа МИРЗАҲАМДАМОВА		
Олий ҳиммат белгиси	13	
Масала		
Бир савол сўрасам	13	
Мустақилликнинг 20 йиллиги		
Муҳаммадзафар АҲМАДЖОНОВ		
Неъматларнинг энг улуғи	14	
Масжидларимиз		
Муҳаммад СИДДИҚ		
Байрам совғаси	15	
Олисларга саёҳат		
Зиёуддинхон МАҚСУД		
Мадагаскар Республикаси	16	
Мустақилликнинг 20 йиллиги		
Имом минбари имон минбари бўлсин	18	
Идора ҳаёти		
Диний-маърифий нашрлар кўргазмаси		20
Маълумотхона		
Саида ДАРИЕВА		
Бухоро арки	20	
Дунё масжидлари		
Қудусдаги Ақсо масжиди.	21	
Мустақилликнинг 20 йиллиги		
Имом Бухорийга ҳурмат:		
истиқлолгача, истиқлолдан сўнг	24	
Шеърят		
Истиқлолнинг ёши бўлди йигирма	26	
Муслмон одоби		
«Нега мен?» деманг.....	28	
Акс-садо		
Тўхтасин РЎЗИЕВ		
Роғун ГЭСи қурилиши хатарли	29	
Холбек МАДИЁРОВ		
Йўқотганларимизни топиш осон эмас	29	
Аёллар саҳифаси		
Муҳаббатимиз ғазабимиздан устун бўлсин	30	
Момоларимиз айтади		30
Мулоҳаза		
Ориф ТОЛИБ		
Бободехқоним менинг	31	
Тибийёт бурчаги		
Хурмонинг фойдали хусусиятлари	32	

Тафсири

МЎМИНЛАРНИНГ
СИФАТЛАРИ

6

Мўминлар Парвардигорга ширк келтирмайдиганлардир. Имом Фахриддин Розий айтади: “Бу оятда яширин ширк, яъни, риё ва хўжакўрсиндан йироқ бўлиш, тоат-ибодатларини холис Аллоҳ таоло розилиги учун адо қилиш мўминларнинг сифати” экани баён этилган.

Саҳобалар ҳаёти

БАРАКА БИНТИ САЪЛАБА

Ҳазрат Омина дафн қилинганидан сўнг Умму Айман бўлажак пайғамбарни бир туяга ўтқизиб, ўзи бошқа туяга миниб, чўл-сахролар, тоғ-тошлардан ўтиб, машаққат билан Маккага етиб келди, Қурайш улуғи Абдулмутталибнинг уйига тушди.

10

Мустақилликнинг 20 йиллиги

Муҳаммадзафар АҲМАДЖОНОВ

НЕЪМАТЛАРНИНГ ЭНГ УЛУҒИ

18

Диннинг муҳофазаси нафс муҳофазасидан, нафс муҳофазаси ақл ҳимоясидан, ақл муҳофазаси насл ҳимоясидан, насл муҳофазаси эса мол ҳимоясидан олдинга қўйилади.

Демак, муқаддас Исломи динимизни асраш ушбу беш асл орасида энг муҳим, энг улуғ иш ҳисобланади.

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Денгиз устида кўприк

Саудия Арабистони ва Миср ҳукуматлари Қизил денгиз устида икки мамлакатни туташтирувчи кўприк қурилишини эълон қилишди. “Аср қурилиши” деб номланаётган бу кўприк Шимолий Африкани Яқин Шарқ давлатлари билан боғловчи энг яқин йўл бўлади. Ҳозир Мисрдан Саудия Арабистонига куруклик йўли Исроил худудидан ўтилади.

21

ИСТИҚЛОЛНИНГ НУРЛИ МАНЗИЛЛАРИ

Усмонхон АЛИМОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раиси, муфтий

Аллоҳ таолога беадад ҳамду сано, Пайгамбаримизга (алайҳиссалом) дурудун салавот, саломларимиз бўлсин.

Мана, юртимиз истиқлолининг йигирма йиллигини кўриш бахтига ҳам етдик. Йигирма йил, икки ўн йиллик. Мустақиллик сабаб биз бу қисқа вақт ичида шундай ютуқларга эришдик, уларни олтин ҳарфлар билан тарих зарварақларига битса арзийди.

“Мозийга қайтиб иш кўрмоқ хайридир”, деб ёзади улуғ адибимиз. Келинг, орқага бир назар ташлаб, шу йиллар давомида диний соҳада қилинган ишларни таҳлил қилсак. Истиқлол сабаб минг йиллик тарихга эга муқаддас обидалар — масжид ва мадрасалар мўмин-мусулмонларга қайтариб берилди. Ўтмиш аждодларимиздан қолган маънавий меросимиз тикланди, инсоний кадриятларимизнинг асосини ташкил этган Исломи дини таълимотларидан элимиз яна баҳраманд бўла бошлади.

Айниқса, ҳукуватимиз раҳбарияти мусулмонларнинг диний маросимларини, ибодатларини эмин-эркин адо этишлари учун лозим бўлган барча шарт-шароитларни яратиб берди.

Истиқлолнинг илк кунлариданоқ муҳтарам Юртбошимиз раҳбарлигида улуғ аждодлар тарихини тадқиқ қилиш, улар хоки ётган жойларни обод этишга алоҳида эътибор қаратилди. Ўтган давр мобайнида Имом Бухорий, Имом Термизий, Баҳоуддин Нақшбанд, Абдуҳолиқ Ғиждувоний, Имом Мотуридий, Аҳмад Фарғоний, Бурҳониддин Марғиноний, Ҳаким Термизий каби кўплаб алломаларимизнинг мерослари ўрганилиб, улар абадий кўним топган масканлар обод этилиб, қутлуғ зиёратгоҳларга айлантирилди.

Советлар даврида ҳаж сафарига бориш ҳам жуда қийин бўлиб, сафар ижозати ниҳоят даражада чекланган эди. Узоқ йиллар давомида диёримиз мусулмонларининг бу йўлдаги орзуниятларига етарлича эътибор берилмади. Натижада кўп уламоларимиз ва бир қанча имон-эътиқодли кишиларимиз ҳажга боролмасдан, армон билан бу дунёдан ўтиб кетдилар.

Ҳозирда ҳар йили минглаб юртдошларимиз ҳаж ва умра ибодатини энг қулай шароитларда адо этиб келмоқдалар.

Асрлар давомида бутун дунёга алломаи замонларни етиштириб берган, ҳам диний, ҳам дунёвий илм соҳаларида етук олимларни тарбиялаган мадрасалар эшигига шўро даврида қулф осилди, билим масканлари турли омборларга айлантирилди. Қадим анъаналаримизга путур етказилиб, диний таълим кескин тақиқланди. Фарзандларнинг ота-боболаридан қолган китобларни, илмий меросни ўрганиши ушалмас армон эди.

Истиқлол диний илм масканлари эшикларини ёшларга очиб берди. Мустабид тузум даврида фақатгина Тошкент Исломи институтини ва Бухорода «Мир Араб» мадрасасигагина чекланган шароитларда фаолият юритишга руҳсат этилганди. Бугун диний таълим даргоҳлари сони ўндан ошган. Айниқса, Юртбошимиз ташаббуслари билан 1999 йили Тошкент Исломи университети очилганини алоҳида қайд этиш лозим.

(Давоми 12-бетда.)

УЛАМОЛАР КЕНГАШИ МАЖЛИСИ

Шу йилнинг 27 июл куни Ўзбекистон мусулмонлари идорасида Уламолар Кенгашининг кенгайтирилган мажлиси бўлиб ўтди. Мажлисида Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов сўзга чиқиб, истиқлолнинг 20 йиллиги ва Рамазон ойига тайёргарлик ишлари ҳақида фикр билдириб, жумладан, бундай деди: «Рамазон ойи ҳамма бир-бирига меҳр-мурувват, хайр-эҳсон, яхшилик ва олижаноблик кўрсатадиган муборак ой, хоссатан, бу йилги Рамазон ҳаммамиз учун улуғ ва тантанали санада – Ватанамиз истиқлолининг 20 йиллиги нишонланиши олдидан келмоқда. Масжидларимизда таровеҳ намозлари, Қуръон хатмлари ўтказилади. Дуолар қилинади. Бу муборак кунларда саховатпеша кишиларимиз савоб олиш умидида эҳтиёжмандларга, кам таъминланган оилаларга меҳр-мурувват кўрсатадилар.

Ифторликлар қилиб, рўзадорларни хурсанд этгани учун ваъда берилган савоблар кўзлашади. Шу ўринда

бир мулоҳазамни айтиб ўтсам: бу ифторликларни катта-катта ошхона ё тўйхоналарда эмас, балки ихчам тарзда, исрофга йўл қўймаган ҳолда уйхонадонларида ўтказилса, айнан мақсадга мувофиқ бўлади. Хайр-эҳсонда даб-даба эмас, чин ихлос муҳим эканини унутмайлик...”

Мажлисида Диний идора Фарғона ва Самарқанд вилоятлари вакилларининг олти ой мобайнида қилинган ишлар юзасидан ҳисоботлари тингланди. Шунингдек, мажлисида Ўзбекистон мусулмонлари идораси фаолиятига оид турли масалалар ҳам муҳокама қилинди. Мажлис иштирокчиларига мустақиллик байрами ва Рамазон ойини кўтаринки руҳда ўтказиш, жойларда тинчлик-осойишталикни сақлаш, огоҳлик ва хушёрликни янада ошириш, Рамазон ойидаги таровеҳ намози ва Қуръон хатмлари тартибли ўтишини таъминлаш зарурлиги уқтирилди. Ҳаж ва умра мавсумига доир бир қатор ишлар юзаси-

дан фикр-мулоҳазалар билдирилди.

Уламолар кенгашининг кенгайтирилган ушбу мажлисида бу йилги закот нисоби, фидя ва фитр садақаси миқдори белгиланди.

* * *

Ўзбекистон мусулмонлари идораси Уламолар кенгаши Рамазон ойида закот нисоби, фитр садақаси ва фидя миқдорини қуйидагича белгилади:

– Ўзбекистон мусулмонлари идораси Фатво ҳайъати ҳижрий 1432 йил (милодий 2011 йил) Рамазон ойида 1 грам тиллонинг бугунги ўртача нархи 90000 (тўқсон минг) сўм экани эътиборидан, нисоб миқдори 85 грам тилло эканидан келиб чиқиб, 7.650.000 (етти миллион олти юз эллик минг) сўм пулдан закот нисоб миқдорини белгилади. Шунча ва ундан ортиқ пул ё шунча ва ундан ортиқ қийматдаги тижорат молига эга бўлганига бир қамарий йил тўлган киши унинг қирқдан бир (2,5 фоиз)ини закот қилиб беради.

– фитр садақаси миқдори вилоят, шаҳар ва туман бозорларида 2 кило буғдой нархидан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

– фидя миқдори бир камбағалнинг кунлик ўртача озиқ-овқати қийматида, яъни, бир кунга 5000 (беш минг) сўм қилиб белгиланди.

“Албатта, Парвардигордан қўрққанларидан хавфда бўлувчилар, Парвардигорнинг оятларига имон келтирадиганлар, Парвардигорга ширк келтирмайдиганлар, садақаларини (Қиёматда) Парвардигорга қайтувчи эканларидан диллари қўрқиб турган ҳолда берадиганлар, айнан ўшалар яхшиликларни қилишга шошурлар ва унда олдиндадирлар” (Мўминун, 57-61).

МЎМИНЛАРНИНГ СИФАТЛАРИ

Бу ояти карималарда мўминларга хос тўртта сифат баён қилинган:

Биринчиси: Улар “Парвардигордан қўрққанларидан, хавфда бўлувчилар” дир. Бу мазмунли оятни Муқотил ва Калбий “Парвардигорнинг азобидан қўрққанларидан хавфда турувчилар” деб, бошқа муфассирлар эса “Парвардигордан қўрққанларидан доимо Унинг тоатида бўладиган ва розилигини истовчилар” деб тафсир қилишган. Имом Фахриддин Розий “Ким қўрқиб (“хошят”) нинг олий даражасига – хавфда бўлишга етса, дунёда Аллоҳнинг газабига, охирада азобига учрашдан қўрқади ва барча гуноҳлардан сақланади”, деб тафсир қилган.

Иккинчиси: Мўминлар “Парвардигорнинг оятларига имон келтирадиганлар” дир. Бу оят тафсирида Имом Фахриддин Розий айтади: “Билгин, Аллоҳ таолонинг оят (белги ва аломат)лари У зот яратган нарсалардир. У нарсалар Аллоҳ таолонинг борлигига далилдир”.

Бу ўринда шундоқ ҳам аён нарсалар эмас, балки фикр-мулоҳаза билан билинадиган нарсалар назарда тутилган. Фикр ва мулоҳаза қиладиган одам албатта Яратувчининг борлигини ва Унинг сифатларини билади. Бу билиш қалбда ҳосил бўлса, унинг тасдиғи тилга кўчади. Мана шу имондир”.

Учинчиси: Мўминлар “Парвардигорга ширк келтирмайдиганлар” дир. Имом Фахриддин Розий айтади: “Бу оятда яширин ширк, яъни, риё ва хўжакўрсиндан йироқ бўлиш, тоат-ибодатларини холис Аллоҳ таоло розилиги учун адо қилиш мўминларнинг сифати” экани баён этилган.

Абу Лайс Самарқандий бу оят тафсирида бундай деган: «оятдаги “ширк келтирмайдиганлар” дан мурод “фалончи бўлмаса, бу нарсага эришолмасдим”, демайдиганлардир».

Тўртинчиси: Улар “садақаларини (Қиёматда) Парвардигорга қайтувчи эканларидан диллари

қўрқиб турган ҳолда берадиганлар” дир. Бу оятда зикр қилинган садақаларга закот, каффорат, омонат, қарз каби адо этилиши лозим бўлган барча ҳақлар киради. Улар юракдан қўрқиб адо этилганидагина фойдали бўлади. Ким чин дилдан қўрқиб ибодатга киришса, уни бекаму кўст бажаришга астойдил тиришади.

Имом Қуртубий шу оят тафсирида бу ҳадисни келтиради: “Ойша онамиз (розийаллоҳу анҳо) Расулуллоҳдан (алайҳиссалом) “У кимсалар ичкилик ичишгани ва ўғрилиқ қилишгани учун Аллоҳдан қўрқадими?” деб сўради. Расулуллоҳ (алайҳиссалом): “Йўқ, эй Сиддиқнинг қизи, улар рўза гутишса-да, намоз ўқишса-да, садақа беришса-да, Аллоҳ таолодан қўрқадиганлардир. Айнан ўшалар яхшиликларни қилишга шошиладилар, деб жавоб бердилар” (Имом Термизий).

Ҳасан Басрий айтади: “Биз шундай зотларни кўрдик, сиз гуноҳингиз сабабли азобланишдан қўрқингиздан кўра улар яхши амалларининг қабул бўлмай, юзларига урилишидан кўпроқ қўрқардилар”.

Қалбда кўркув ҳисси пайдо бўлишига сабаб амаллар ҳисоб-китоби учун Парвардигор ҳузурига қайтишни, охирада пушаймонлик фойда бермаслигини билишдир. Ана шуни англаган қалб эгаси гуноҳлардан, риёдан йироқ бўлади, амалларини нуқсонсиз адо этишга тиришади.

“Айнан ўшалар яхшиликларга шошурлар ва унда олдиндадирлар”. Бу оят икки хил тафсир қилинган. Биринчиси, мўминлар ибодатларнинг вақти ўтиб кетмаслиги учун уларни вақтида адо этишга шошиладилар. Иккинчиси, мўминлар дунёда барча фойдали ишларга шошиладилар. Шунинг учун уларни адо этишда олдиндадирлар.

Имом Қуртубий, Абу Лайс Самарқандий ва Фахриддин Розий тафсирлари асосида
Нўъмон АБДУЛМАЖИД
тайёрлади.

Рамазон меҳр-мурувват оидир. Бу ойда юраклар юмшаб, ғуборлари кетади, гўзаллашади, жаннат эшикларини очиб, жаҳаннам эшикларини беркитилади.

Бутун мусулмон олами, жумладан, юртимиз рамазоннинг файзу баракасидан баҳра олди. Жуда кўп масжидларимизда Қуръони карим хатм қилинди. Қалбларимиз қувват, шифо олди, кўнгилларимиз равшан бўлди. Нафсимиз жиловланиб, тарбияланди, зехнимиз ўтқирлашди, фикримиз тиниқлашди. Жаҳл

дам кўрсатилади. Аразлашганлар бир-бирларидан узр сўрайдилар. Хуллас, ҳайит хурсандчилик, меҳр-оқибат байрамидир.

Бу йилги рамазон ҳайити ҳар йилгидан кўра хурсандчиликларга бой. Чунки у Ватанимиз мустақиллигининг 20 йиллик тўйига уланиб кетмоқда. Бу қувончлар бизни янада шукрлироқ, янада аҳил, бир-биримизга яхшиликлар қилиб, чарчамайдиган инсонлар бўлишга ундайди.

Ҳайит намозидан сўнг ота-

қисқартириш, энг яхши тоза кийимларни кийиш ва хушбўйлик суриш мустаҳаб амаллардандир. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳайит намозига чиқишдан олдин энг яхши кийимларини кияр эдилар. Рамазон ҳайитида намозга чиқишдан олдин бирор нарса еб олиш ҳам мустаҳаб. Анас ибн Молик (розийаллоҳу анҳу), Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Рамазон ҳайити тонгида бир ё уч дона (тоқ) хурмо емасдан намозга чиқмас эдилар, деб ривоят қилади.

ҲАЙИТ ШОД-ХУРРАМЛИК, МЕҲР-ОҚИБАТ БАЙРАМИ

ва ғазабдан, ғийбат ва ножониз ишлардан сақланишга бел боғладик.

Рамазон рўзаси бизга инсон фақат ўз фойдасини эмас, бошқаларнинг ҳам фойдасини кўзлаб яшаши кераклигидан сабоқ берди. Зеро, халқларнинг, инсонларнинг бир-бирларига ҳурмати, меҳр-муҳаббати, кечиримлилиги туфайли дунё тинч, осойишта бўлади.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: “(Тақводор зотлар) **яхшиёмон кунларида инфоқ-эхсон қиладиган, ғазабларини ичларига ютадиган, одамларнинг (хато-камчиликларини) афв этадиган кишилардир. Аллоҳ бундай яхшилик қилувчиларни севади**”, (*Оли Имрон, 134*).

Ҳайит куни ота-она қариндош уруғ, касаллар зиёрат қилинади, бева-бечора, етим-есирлар, муҳтожларга ёр-

она ва фарзандларга совға-салом улашиш, кексаларни, заиф ва бектобларни зиёрат қилиш, уларга ҳадялар бериб, қалбларига сурур бағишлаш энг гўзал амаллардандир.

Жобир ибн Абдуллоҳдан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади: “Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Ким бир мусулмоннинг дунё қайғуларидан бир қайғусини кетказса, Аллоҳ унинг қиёмат кунига қайғуларидан бирини кетказди. Ким дунёда бир қийналган биродарининг оғирини енгил қилса, Аллоҳ таоло унинг қиёматдаги оғирини енгил қилади. Бир банда бир бандага ёрдам қилса, Аллоҳ таоло унга ҳам ёрдам кўрсатади”, деганлар (*Имом Термизий ривояти*).

Ҳайит куни эрта уйғониш, ювиниш, тирноқларни олиш, тишларни тозалаш, мўйлабни

Рамазон ойи ичида фитр садақасини беролмай қолган кишиларга ҳайит намозидан олдин бу садақани бериш вожиб бўлади.

Рамазон ҳайити намози куёш найза бўйи кўтарилганидан сўнг ўқилади. Ҳайит намозини ўқиш тартиби бомдоднинг икки ракатли фарзини ўқиш кабидир. Фақат намозга ният қилишда ҳамда биринчи ракатда санодан кейин, иккинчи ракатда рукуга кетишдан олдин имомга эргашиб уч мартадан кўшимча такбир айтилиши билан фарқланади, холос.

Намозни ўқиб бўлгач, имом хутба қилади. Сўнг дуо қилинади. Аллоҳ таоло Рамазон ҳайитини, истиклолимизнинг 20 йиллик тўйини барчамизга муборак қилсин! Эл-юртимизда, хонадонларимизда тинчлик-хотиржамлик, байрам қувончлари барқарор бўлсин.

ШУКРОНА

Ватанимизга истиқлол неъматини ато этилганига йигирма йил тўлди. Бу давр мобайнида ҳам маънавий, ҳам моддий жиҳатдан асрларга татиғулик тараққиёт ва муваффақиятларга эришдик. Мустақиллик неъматининг энг муҳим жиҳати – жаннатмонанд юртимизни бутун дунё таниди. Янада қувонарли, қалбларимизни тўлқинлантирадиган бахт бу – ўзлимизни англаш, буюк ватанимиз қадрини, улуғ аجدодларимиз меросини билиш шарафига муяссар бўлдик. Ҳазрат Навоийнинг: “Эл нетиб топгай мениким, мен ўзимни топмасам”, деган улуғ ниятларига етишдик, бунинг натижасида бутун дунё бизга ҳавас қила бошлади. Мусаффо динимиз ва қадриятларимиз ўзимизга қайтди.

Муҳтарам Юртбошимиз муқаддас динимизнинг халқимиз маънавий-руҳий ҳаётидаги ўрни ҳақида бундай дейдилар: “Ҳар қандай шафқатсиз таъкибларга қарамасдан, халқимиз барибир муқаддас динимизга содиқ қолди. Шунинг ўзиёқ динни инсон, халқ ва жамият ҳаётидан асло ўчириб бўлмаслигидан яна бир бор далолат беради. Биз муқаддас динимизнинг халқимиз тарихидаги ана шундай бекиёс ўрни ва таъсирини инобатга олган ҳолда, уни ҳар томонлама тиклаб, ҳаётимиздан мустаҳкам ва муносиб ўрин олишига эришдик” (Ислом Каримов. «Юксак маънавият – энгилмас куч», 94-бет).

Юртимиз истиқлолга эришган илк йилларданок эътикод эркинлиги масалаларига катта эътибор қаратилди. 1991 йилнинг 14 июнида республика Олий Кенгаши Ўзбекистон тарихида биринчи марта «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонунни қабул қилди. Бу эса узоқ йиллар диний эҳтиёжларини ҳадик ва таъкиб остида қондириб келган мўмин-мусулмонлар учун чинакам байрам бўлди.

Демократик ва ҳуқуқий давлат куришни ўз олдига мақсад қилиб қўйган ҳукуватимиз Конституция ва халқаро ҳужжатларда белгилаб қўйилган инсон ҳуқуқлари меъёрларига тўлалигича амал қилиб, билим олиш, шу жумладан, диний билим олиш учун кенг имкониятлар эшигини очиб қўйди.

Минг афсус, бугун баъзи кимсалар динларнинг асл моҳиятини бузиб талқин қилиб, турли бузғунчи гуруҳлар соф виждонли инсонлар, айниқса, ёшларнинг онгини заҳарлашмоқда, уларнинг тўғри йўлдан озиб кетишига сабабчи бўлмоқдалар. ХХI аср остонасида мурасиз экстремизм халқаро терроризм билан бирлашиб, чегара билмас ёвуз куч сифатида бегуноҳ инсонлар бошига кулфатлар келтирмоқда. Бу эса тили, дини, ирқи, миллатидан қатъи назар, барча тинчликсевар кишиларнинг қалбини ларзага соляпти.

Тарихга назар ташласак, мамлакатимиз турли миллатлар маданияти туташган чорраҳада жойлашганига ишонч ҳосил қиламиз. Юртимизда турли миллатлар аҳил яшаб келгани, ўтмишда ҳам, бугун ҳам унинг ҳудудида диний низолар бўлмаганини тарихчи олимлар ва дин арбоблари эътироф этишган.

Диний мутаассиблик ва бузғунчиликнинг олдини олиш, динлараро ва миллатлараро низоларга йўл қўймаслик, аҳолини Ислом динининг асл моҳиятидан хабардор қилиш, маънавий ва маърифий тадбирларда масжидлар ва имом-хатибларимиз фаолиятини мақсадли, тўғри йўналтиришнинг аҳамияти катта.

Бу борада мустақиллик йиллари пойтахтимиз масжидлари имом-хатиблари олдиларида турган долзарб вазифаларни тўғри англаган ҳолда иш юритаётган-

МЎМИН МЎМИНГА КЎЗГУ

ларини ҳам қайд этиш керак. Масжидларда, айниқса, жума намози олдидан қилинадиган маърузаларда имом-хатибларимиз ватанпарварлик муқаддас бурч экани, барча динлар, хусусан, Исломининг асл моҳияти тинчлик ва эзгулик экани ҳақида айтиб ўтилмоқда. Бу эзгу амалларни Аллоҳ таоло буюргани, динда мажбурлаш йўқлиги, қон тўкиш ва одам ўлдириш энг катта гуноҳлардан саналиши, Аллоҳ таоло ва Унинг пайғамбарлари ҳамда сайлаб қўйилган бошликларга итоат фарз, фарзанд тарбияси улуғ саодат ва мажбурият эканини одамлар онги ва қалбига сингдирмоқдалар.

Энг улуғ байрамимиз – Мустақиллигимизнинг 20 йиллиги барчамизга муборак бўлсин! Истиклол арафасида кириб келган Рамазони шариф ҳам тинчлик, баракот, яхшилик келтирсин. Аллоҳ таоло баркамолликка интилаётган фарзандларимиз салоҳиятли, Ватанимизга садоқатли бўлишларини насиб айласин!

**Анвар қори
ТУРСУНОВ,**
*Тошкент шаҳар
бош имом-хатиби*

Таҳорат қилаётган эдик. Ёнимизда бир йигит покла ниш амалларини апил-тапил бажарган бўлиб, кўлини силкитди, атрофга сув сачради. Шунда бир отахон босиқлик билан: “Ўғлим, чала таҳорат қилдинг. Кўлни силкитиш, сув сачратиш ҳам одобдан эмас”, деди. “Сиз мен учун жавоб бермайсиз, ўзингизни эпланг”, дея жеркинди йигит...

Бу воқеа мени ўйга толдирди. Ҳар ким ўзи учун жавоб беришини ҳеч ким инкор этмас. Бироқ ён-атрофимиздаги инсонларга масъул эканимизни, улар тўғри танбех беришганида қабул қилишимиз кераклигини унутиб қўямиз. Ҳолбуки, ҳар биримиз ён-атрофдагилар, қариндош-уруғ ва кўни-қўшнилар билан муомалаларимиздан ҳам сўраламиз. “Мўмин мўминга ойна”, дейилган ҳадиси шарифда. Камчилигимизни кимдир айтса, хафа бўлмай тўғрилашга ҳаракат қилишимиз керак. Қолаверса, биздан катталарга хурматда, кичикларга иззатда бўлиш талаб қилинади.

Айтайлик, ер яхши чопилмаган бўлса, кетмон эмас, чопикчи жавоб беради. Фарзандлар тарбиясининг яхши ёки ёмон бўлиши, аввало ота-онага боғлиқ. Ота бутун оила аҳлининг тарбиясидан сўралади. Ишчиларнинг ҳолатига бошлиқ, таълим-тар-

бия жараёнида ўқувчиларга мактаб, синф раҳбари масъул. Демак, инсонларнинг бир-бирлари олдидаги мажбуриятлари ҳам худди занжир ҳалқаларидек боғланиб кетган.

Бу ҳақиқатга асло эътиборсиз бўлмайлик. Турли воқеа-ҳодиса таъсирида қолсақ ёки йўлдан биров чалғисак, албатта, ёрдам ва маслаҳатга эҳтиёж сезамиз. Шу боис бизни кузатиб турганларнинг камчилигимизни айтиши, хатомизни тузатиб қўйишининг ҳеч бир ёмон жойи йўқ. Халқимиз: “Дўст ачитиб, душман кулдириб гапиради”, деб бежиз айтмаган. Яхши кунда кулиб-кулиб, қалтис пайтда ёлғиз ташлаб қочадиганлардан эҳтиёт

бўлайлик. Хатокор, унутувчи бандаларимиз. Ҳар ким нафсининг ёмонлигини билишга, шайтоннинг васвасаларини англашга интилса, алданиб қолмайди, яхшиликларга эришиб бораверади.

Абдуллоҳ УМАР

БАРАКА БИНТИ САЪЛАБА

Умму Айман (розийаллоҳу анҳо) асли ҳабашистонлик бўлиб, *Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) оталари Абдуллоҳнинг хизматчиси эди. Асли исми Барака бинти Саълаба, олдин Хазраж қабиласидан Убайд ибн Зайд никоҳида бўлган. Айман исмли ўгли боис уни “Умму Айман” деб чақиришарди.*

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дунёга келганларида, биринчи бўлиб кучоғига олган меҳрибон аёл Умму Айман (розийаллоҳу анҳо) эди. У муборак чақалоқни ўзгача меҳр билан парвариш қилган. Ҳалима онамиз ёш Муҳаммадни оналарига қайтариб берганидан кейин Умму Айман у зотга ҳам хизматчилик, ҳам энагалик қилди.

Ўша йиллари ҳазрат Омина Ясрибга бориб, эри Абдуллоҳнинг қабрини ва у ердаги қариндош-уруғларини зиёрат қилмоқчи бўлди. Ўғли Муҳаммад билан хизматчиси Умму Айманни олиб йўлга чиқди ва бир ойча Ясрибда туриб қолади.

Умму Айман бундай ривоят қилади: «Бир куни яхудий олимларидан икки киши ёнимга келиб: “Аҳмадни олдимизга олиб келгин, бир кўрайлик”, дейишди. Мен Аҳмадни чақирдим, унга диққат билан назар солиб, қараб чиқишгандан сўнг улардан бири: “Бу бола кутилаётган охирзамон пайғамбари бўлиши мумкин, у кейинчалик бу шаҳарга хижрат қилиб келади. Оламшумул ҳодисалар юз беради», деди. Шу воқеадин кейин Умму Айман бошига бир хафалик тушмасин, деган ташвишда бу севимли боланинг ёнидан ҳаргиз айрилмади.

Қайтиш вақти келганида учовлари Макка томон йўлга чиқишди. Абво қишлоғига етганларида ҳазрат Омина оғриб қолди. Шу ерда бир неча кун дам олиб, соғайганидан кейин йўлга чиқмоқчи бўлишди. Ле-

кин ҳазрат Оминанинг касали кундан кун оғирлашди. Умму Айман бир тарафдан Оминага хизмат қилса, яна бир тарафдан ёш Муҳаммадга (алайҳиссалом) қарар, ундан кўзини узмас эди. Икки дунё куёши – бўлажак Пайғамбаримиз онасининг қийналаётганини кўриб, унсиз йиғлардилар.

Омина ҳам дард оғриғини унутиб: “Болам етим қоладиган бўлди”, дер, севимли ўғлини ўйларди. Дарди ёмонлашиб, касали кучаяверди. Ниҳоят она: “Ўғлим! Ҳар бир жон ўлади, ҳар бир янги нарса эскиради, ҳар бир гул қуриб тўзийди, менинг ҳам умрим тугаб боряпти”, деди ва ўғлини энг олдин Аллоҳга, сўнг Умму Айманга омонат қилиб, фоний дунёдан кўз юмди.

Ҳазрат Омина дафн қилинганидан сўнг Умму Айман бўлажак пайғамбарни бир туяга ўтқириб, ўзи бошқа туяга миниб, чўлсаҳролар, тоғ-тошлардан ўтиб, машаққат билан Маккага етиб келди, Қурайш улуғи Абдулмутталибнинг уйига тушди.

Умму Айман жонидан ҳам кўпроқ яхши кўрадиган Муҳаммад (алайҳиссалом) улғайиб, оилали бўлгунларича оналаридек меҳрибонлик, фидокорлик кўрсатди. У зот ҳам энагаларини ҳаргиз унутмай, ҳар доим йўқлаб, хабар олиб турдилар. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) уни «иккинчи онам» деб алоҳида ҳурмат қилар, жаннат аҳлидан экани хабарини берган эдилар.

Умму Айманнинг (розийаллоҳу анҳо) эри вафот этиб, тул қолди. Жаноби Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бир куни саҳобалар билан ўтирганларида: «Жаннат аҳлидан бўлган аёл билан оила қуришни хоҳлаган киши Умму Айманни никоҳига олсин», дедилар. Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бу таклифини асраб олган ўғиллари Зайд ибн Ҳориса қабул қилди. Пайғамбар (алайҳиссалом) Умму Айманни саҳоба Зайдга никоҳлаб бердилар. Икковларидан Исломнинг энг ёш кўмондони, улуғ саҳобий Усома ибн Зайд (розийаллоҳу анҳу) дунёга келди.

Умму Айман (розийаллоҳу анҳо) Аллоҳ таолога таваккал қиладиган, сабрли инсон эди. Энг қийин вазиятда ҳам умидсизликка тушмас, Аллоҳ таолонинг раҳмати, мадади келишига ишонарди.

Бир куни Умму Айман сафарга чикиб, Равҳа деган жой яқинида дам олгани тўхтади. Қаттиқ чанқаган, бир қултум ҳам суви қолмаган эди. Шундай ҳолсизланиб турганида, осмондан оқ арқонга боғланган бир челақ осилиб тушганини кўрди. Челақ тўла муздек тотли сув экан, қонгунича ичди. Чанқоғи босилиб, роҳатланди. Кейинчалик Умму Айман бу воқеани баён қиларкан: «Шу сувдан ичганимдан сўнг ҳаргиз чанқок нималигини ҳис қилмадим», дейди.

Саййида Умму Айман (розийаллоҳу анҳо) Расулуллоҳни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) катта қилгани учун ўз боласидек кўриб, ўрни келганида койиб ҳам кўярди. Лекин Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) унинг сўзини ҳаргиз оғир олмаганлар.

Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) вафот этганларидан кейин ҳазрат Абу Бакр бир куни ҳазрат Умарга (розийаллоҳу анҳум): “Умму Айманни зиёрат қилиб келайлик, Пайғамбар (алайҳиссалом) уни зиёрат қилиб турардилар”, деди. Бирлашгач Умму Айман уларни кўриб, йиғлади. Абу Бакр ва Умар: “Нега йиғлайсиз, Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Аллоҳ даргоҳида бўлишлари яхшироқ эмасми?” деб тасалли бермоқчи бўлишди. Умму Айман: “Мен Расулуллоҳнинг (алайҳиссалом) Аллоҳ таоло даргоҳида бўлишлари яхшилигини билмаганим учун эмас, ваҳий тушмай қолгани учун йиғлаяпман”, деди. Унинг бу сўзи Абу Бакр ва Умарни (розийаллоҳу анҳум) ҳам қаттиқ ҳаяжонга солди, улар ҳам йиғлашди.

Аллоҳ таоло Умму Айманга (розийаллоҳу анҳо) узок умр ато қилди. У уч улуғ саҳобий бошқарган даврларни кўрди. Ҳазрат Усмон (розийаллоҳу анҳу) даври бошланган йили вафот этди.

*“Ҳадичаи Кубро” аёл-қизлар
Ислом ўрта махсус билим юрти талабаси
Мадина ҚОСИМОВА
тайёрлади.*

ИСТИҚЛОЛНИНГ НУРЛИ МАНЗИЛЛАРИ

(Давоми. Бошланғичи 4-бетда.)

Билим масканларимизда ҳам диний, ҳам дунёвий билимларни муқаммал эгаллаган етук кадрлар тайёрланмоқда. Ўқишни битирган талабалар юртимизнинг масжидларида имом-хатиблик қилиб, ватандошларимизнинг диний маърифатини ошириш, уларга Ислом динининг асл моҳиятини етказиб бериш йўлида чин дилдан меҳнат қилмоқдалар.

Кейинги йилларда диний таълимга алоҳида эътибор берилляпти. Мадрасани битирган ёшларнинг дипломлари олий ва ўрта-махсус таълим муассасалари дипломлари билан тенглаштирилди.

Шунинг баробарида харобага айланиб қолган масжидлар қайта тикланиб, фойдаланишга топширилди. Уларнинг қонун доирасида фаолият юритиши таъминланди. Шўро даврида юртимизда саксонга яқин масжид бўлса, ҳозирга келиб уларнинг сони икки мингдан ошган.

Мустақиллик йилларида мамлакатимиз фуқароларининг диний саводхонлигини ошириш, ақидапарастлик ва миссионерликнинг олдини олишга қаратилган бир қатор адабиётлар, қўлланмалар нашр этилди. Жумладан, “Мовароуннаҳр” нашриёти, “Ҳидоят” журнали, “Ислом нури” газетаси ва “Зиё” ҳамда “Ҳидоят сари” кўрсатувларининг бу борадаги фаолиятини айтиб ўтиш мумкин.

Ўтган буюк аждодларимизнинг Ислом илм фани ва маданияти ривожига қўшган буюк ҳиссалари ва мустақиллик йилларида ҳукуватимиз томонидан диний кадриятлар ҳамда бой диний-маънавий меросга берилган эътиборни инобатга олиб, ISESCO ташкилоти 2007 йил Тошкент шаҳрини Ислом маданияти пойтахти деб эълон қилди. Бундай юксак эътироф халқимизда жуда катта фахр ва ифтихор туйғусини уйғотди.

Буюк муҳаддис, ҳадис илмининг султони Имом Бухорийнинг ҳаёти ва бой илмий-маънавий меросини ўрганиш, айниқса, уни мамлакатимизда ва хорижий юртларда кенг

қўламда тарғиб қилиш борасида амалга оширилган муҳим ишлардан яна бири, шубҳасиз, муҳтарам Президентимиз ташаббуслари билан Имом Бухорий халқаро марказининг ташкил этилиши бўлди. Ислом динининг, Қуръони карим ва ҳадис илмининг асл мазмун-моҳиятини, ҳадисшунослик мактабининг илмий-маънавий асосларини, юртимиздан етишиб чиққан Имом Бухорий, Имом Термизий сингари буюк муҳаддис алломаларнинг меросини ҳартомонлама теран ўрганиш, халқ оmmasи, хусусан, ёшлар орасида кенг тарғибу ташвиқ қилиш марказининг асосий вазифаларидандир. Имом Бухорий мажмуасида мужассам топган руҳий-маънавий муҳит ва бетакрор мерос асосида диний ходимларнинг билими, тажрибаси, касб малакасини ошириш бўйича ўқув-услубий ишларни амалга ошириш марказ фаолиятида муҳим ўрин тутди. Марказда қисқа вақт ичида саккиз юздан ортиқ имом-хатиб илмий савиясини оширди. Шуни алоҳида таъкидлаш лозим, марказ тингловчиларига маърузалар ўқиш учун барча соҳанинг кўзга кўринган намояндalари жалб этилмоқда.

Албатта, эришган ютуқларимиз баробарида турли синовлар ҳам бор. Элу юрт тинчлигини кўролмайдиган ғаламислар, динни ниқоб қилиб олган турли оқимлар тинч-тотув яшаётган эллар орасига раҳна солишга бир неча бор интилди. Буларнинг бари фитна эканини билган халқимиз сабр-бардош билан енгиб ўтди. Чин мўминнинг хислати бўлмиш камтарлик, андиша, ўзаро иззат-хурмат, меҳр-оқибат, силаи раҳм халқимиз қон-қонига сингиб кетган. Албатта, бу билан фахрлансак арзийди.

Бугун юртимиз мустақиллиги навқирон йигирма ёшга тўлди. Озод юртга байрамлар ярашади. Қутлуғ айём билан барча юртдошларимизни муборакбод этамиз. Аллоҳ таоло Ватанимиз тараққиёти, элимиз тинчлигини янада зиёда қилсин. Мустақиллигимиз абадий бўлсин.

ОЛИЙ ҲИММАТ БЕЛГИСИ

Бир донишманд: “(Дунё) гўё бир ҳовлининг икки эшиги, уларнинг биридан кириб, бошқасидан чиқиб кетасан”, деган экан. Чиндан ҳам, умр ғанимат. Уни фойдали ишларга сарфлаб, яхшилик қилиб ўтказсак, икки дунё саодати-га эришамиз.

Бу синов дунёси уч кундир: кеча, бугун, эртага.

Улуғлардан бири: “Учкунлик дунёни бир кун деб ҳисобла. Бир куни ўтиб кетди, яна бир куни келадими-йўқми, Худобилади. Сен ҳозирги кунингни ғанимат билиб, ҳаракатдан тўхтама”, деган экан. Биз учун умримиз неча кундан иборатлиги эмас, балки бугунги кунимизда, айтилаётган қандай яшай олишимиз муҳим. Бугунимизни – ҳозиримизни қандай ўтказишимиз аҳамиятли. Зеро, улуғлар айтганидек, одамзот ҳаёти тежалган вақтга қараб узади.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: “(У) сизларнинг қайсиларингиз чиройлироқ (савоблироқ) амал қилувчи эканингизни синаш учун ўлим ва ҳаётни яратган зотдир. У қудратли ва кечиримлидир (Мулк, 2).

Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Беш нарсани беш нарса келишидан олдин ғанимат бил: қариликдан олдин ёшликни, касал бўлишдан бурун саломатликни, фақирликдан бурун бойликни, машғулликдан олдин бўш вақтни ва ўлимдан бурун ҳаётни”, деганлар.

Баҳоуддин Нақшбанд бундай насиҳат қиладилар: «Ким вақтини зое кетказса, вақтнинг душманига айланади, нафаснинг зое кетишига йўл қўйманг ва ундан эҳтиёт бўлинг».

Лаҳзанинг умри асрга тенг бўлиши мумкин. Умр яшалган фурсат билан эмас, балки ана шу вақт ичида қилинган яхши амаллардан мазмун топади. Шунинг учун ҳам кимнинг қанча яшагани эмас, қандай яшагани эътиборли. Ақл заковат билан вақтни ҳисоб-китоб қилишга ва уни жиловлашга ҳаракат қиламиз. Аммо ўтаётган вақтнинг зиммамизда ҳақи борлигини ўйлаб кўрмаймиз.

Фан ва техника ривожланган замонимизда узокни яқин қилувчи уловлар, қулай алоқа воситалари қанчадан қанча вақтимизни тежайди. Ажабланарлиси, бу имкониятлар қанча кўпайса, вақтимиз камлигидан, улгуролмаётганимиздан шунча кўп шикоят қиламиз.

Ҳасан Басрий айтган экан: “Эй одам боласи, аслида сен кунлар йиғиндисидан иборатсан. Агар бир кунинг ўтса, бир бўлагинг кетибди”. Чиндан ҳам, вақт моҳиятини англаш ажойиб фазилат. Улуғ ниятлар йўлида бугундан, айтилаётган лаҳзалардан бошлаб ишга киришиш олий ҳиммат белгиси.

Шарифа
МИРЗАҲАМДАМОВА,
ТИУ тадқиқотчиси

БИР САВОЛ СЎРАСАМ

Ўзбекистон муслмонлари
идораси раиси, муфтий
Усмонхон Алимов жавоб беради

Савол: Савдо-сотиққа алоқадор “эҳтикор” деган сўз маъносини тушунамдими. Илтимос, шу ҳақда маълумот берсангиз?

Жавоб: “Эҳтикор” сўзи бир тур молнинг ҳаммасини сотиб олиб, тўплаш маъносини билдиради. Шариатда эса одамлар ва ҳайвонлар озуқасини сотиб олиб, нархи ошишини кутиб, сақлаб туриш эҳтикор дейилади.

Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар: “Бирор озуқани қирқ кун эҳтикор қилган киши Аллоҳ таолодан юз ўгиргандир. Аллоҳ таоло ҳам ундан безордир” (Имом Аҳмад, Абу Яъло ривояти).

Уламоларимиз эҳтикор мақсадида озуқаларни қирқ кундан кам ушлаб турган киши ҳам гуноҳкор бўлади, дейишган.

Аммо деҳқон ўзи етиштирган ҳосилни сотмай, сақлаб туриши эҳтикор бўлмайди.

“Сўраган эдингиз”
китобидан олинди.

Уламоларимиз динимизнинг асл мақсади инсонларга фойда келтириш ва уларни зарарли ишлардан қайтариш эканини айтади. Қуръони карим ва ҳадисларни ўргансак, Аллоҳ таъоло бизларни яхшиликка буюриб, каттаю кичик барча ёмонликлардан қайтарганини билиб оламиз.

НЕЪМАТЛАРНИНГ ЭНГ УЛУҒИ

Имом Ғаззолийнинг “Мустасфо” китобида бундай сўзлар бор: “Бутун халқдан шариатнинг мақсади беш нарсага, яъни уларнинг динлари, нафслари (барча жисмоний аъзолари), ақллари, насллари ва молларини сақлашга қаратилган. Мана шу беш аслнинг муҳофазасини ўз ичига қамраб олувчи нарсалар маслаҳат (фойда), уларни йўқ қилишга қаратилган барча нарсалар мафсада (зарар) ва шу мафсадани дафъ қилиш ҳам маслаҳатдир. Диннинг муҳофазаси нафс муҳофазасидан, нафс муҳофазаси ақл ҳимоясидан, ақл муҳофазаси насл ҳимоясидан, насл муҳофазаси эса мол ҳимоясидан олдинга қўйилади”.

Демак, муқаддас Ислом динимизни

асраш ушбу беш асл орасида энг муҳим, энг улуғ иш ҳисобланади.

Ушбу қонидани эслашдан мақсад – баъзиларнинг ўйламасдан айтаётган гапларига жавоб беришдир. Яъни, айримлар: “Мустақиллик бизга нима берди?”, “Илгарилари серобчилик бўларди” каби сўзлар билан собиқ тузумни кўмсаб қолишади. Аслида улар соғинаётган ўша йиллари енгиллик эмас, таги пуч, таянч-асоси йўқ таъминот режаси ҳукм сургани бугун ҳаммага яхши маълум. Чунки собиқ иттифоқ бир қанча халқлар, мамлакатларни мажбурлаб, бирлаштирилган империя эди.

Бир фикр қилайлик.

Ўша пайтларда шаҳар ёки қишлоқларимизда қанча масжид бор эди? Борлари ҳам ҳар хил давлат идоралари ёки омборхона эмасмиди?!

Мустақилликка эришганимиздан сўнг масжидлар, зиёратгоҳлар қайта таъмирланди. Эҳтиёж бор жойларда янгиси қурилиб, мусулмонлар ихтиёрига топширилди. Энг муҳими муқаддас динимизга, миллий кадриятларимизга қайтишдек бахтга эришдик. Ахир, инсон учун ота юртида эмин-эркин ҳаёт кечириш, ибодат қилишдан каттароқ неъмат бўлиши мумкинми?

Ўша советлар даврида бирор араб давлатига сафарга чиқмоқчи бўлган одамни қанча чиғирикдан ўтказишарди? Буни кекса отахонларимиз яхши билишади.

Ўша пайтларда ҳар йили собиқ иттифоқ бўйича бор-йўғи икки-уч, нари борса, саккиз-ўн одам ҳажга борган бўлса, истиқлолга эришгани-

БАЙРАМ СОВҒАСИ

миздан кейин ҳар йили минг-минглаб юртдошларимиз бу улуғ ибодатни адо этиб келишяпти. Ҳозир биргина умра зиёратининг ўзига Ўзбекистондан ҳар йили беш мингдан ортиқ киши бориб келаётгани нақадар улуғ имконият.

Ҳожиларимиз, умрачиларимиз Куръони карим оятлари инган муқаддас жойларда юртимиз тинчлиги, тараққиёти, халқимиз фаровонлигини сўраб Аллоҳ таолога холис дуо-илтижо қилишяпти. Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Масжидул Ҳаромда, Арафотда ҳажнинг тавоф, вуқуф каби арконларини адо этган ҳожиларнинг яхши дуолари албатта ижобат бўлишини таъкидлаганлар.

Аллоҳ таоло: **“Агар шукр қилсангиз, неъматимни зиёда қиламан!”** (Иброҳим, 7) деб, бахт ва фаровонликни шукрга боғлаган. Ушбу оятдан маълум, демак неъматга шукр қилиш баракага сабаб бўлади. Нолиш эса, унинг заволига хизмат қиларкан. Ҳар биримиз юрт мустақиллигининг қадрига етиб, тўғри йўлдан оғишмай, эл-юрт равнақи йўлида бирдамлик билан ҳаракат қилсак, ваъдасини асло бузмайдиган Зот юртимизга файзу бараксини янада мўл-кўл қилиб ёғдираверади, иншааллоҳ.

Муҳаммадзафар АҲМАДЖОНОВ,

Тошкентдаги “Оқтепа” жоме масжиди имом-хатиби

Тошкент шаҳри Шайхонтохур туманида қадим тарихга эга “Хўжа Аламбардор” масжиди жойлашган. Маълумотларга кўра, “Хўжа Аламбардор” масжиди 1790 йили қурилган бўлиб, XIX асрда тошкентлик Саидазимбой қайтадан таъмирлатган. Советлар даврида

масжид узок йиллар ёпиб қўйилди. Истиклол йилларида юртимизнинг кўпгина жойларида бўлгани каби “Хўжа Аламбардор” жоме масжиди ҳам фаолиятини бошлади.

Бундан икки йил олдин масжид эски хонақоҳини қайта қуриш бошланган эди. Истиклол байрами арафасида бино қурилиши ниҳоясига етказилди.

Шу йилнинг 22 июл куни янги хонақоҳнинг очилиш маросими бўлиб ўтди. Маросимда Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари Абдураззоқ Юнусов, таълим ва кадрлар тайёрлаш бўлими мудири Жалолиддин Нуриддинов, Тошкент шаҳар бош имом-хатиби Анвар қори Турсунов иштирок этишди. Масжид бош имом-хатиби Раҳматуллоҳ Сайфиддинов бинонинг қайта таъмирланиб, ишга тушиши камолонлик намозхонларга мустақиллигимизнинг йигирма йиллиги ҳамда рамазон ойига байрам совғаси эканини айтди.

Муҳаммад СИДДИК

МАДАГАСКАР РЕСПУБЛИКАСИ

Майдони: 587 040 км²
 Аҳолиси: 20 042 552 киши.
 Пойтахти: Антананариву шаҳри.
 Тузуми: парламентар республика.
 Давлат бошлиғи: президент.
 Расмий тиллари – малагаси ва француз.
 Маъмурий тузилиши: 6 та мухтор вилоят, 22 та туман.
 Шаҳарлари: Анциранана, Фианаранцуа, Туамасина, Тулиара.
 Пул бирлиги: ариари

ганмас хазиналар ороли” Madeigascar ҳақида сўз боради. Мусулмон маданиятининг оролга таъсири катта бўлишига карамай, бу ерда Ислом дини кенг тарқалмаган.

Милодий ўн тўртинчи асрда орол марказида Имерина давлати ташкил топди. Ўн олтинчи асрда орол ғарбида сакалава, шарқида бецимисарака ва марказида бецилеулар давлатлари бўлган. Ўн тўққизинчи асрда улар Малагаси қироллигига бирилашишди.

1890 йили Буюк Британия Мадагаскар фаранг протекторати эканини тан олди. 1897 йилга келиб фаранглар қиролича Ранавалуна учинчини ҳокимиятдан четлаштириб, Мадагаскарни мустамлакага айлантиришди.

Иккинчи жаҳон уруши йилларида Франция мағлубиятга учрагач, бошқалар бостириб киришининг олдини олиш мақсадида оролга Британия аскарлари киритилди. 1943 йили орол яна Франция ихтиёрига қайтариб берилди.

1947 йилда бошланган мустақил давлат тузиш

Жуғрофий ўрни. Мадагаскар ороли Жанубий Африканинг шарқий қирғоғига яқин жойлашган бўлиб, Хинд уммони ювиб туради. Оролнинг океандан энг баланд нуктаси 2876 метр бу шимолдаги Царатанана тоғ тизмасининг Марумукутру чўққисидадир. Орол бўйига 1600, энига 600 километрдан кўпроқ, марказий қисмини Анжафи тоғ тизмаси эгаллаган. Республика пойтахти Антананариву шаҳри марказий Анжафи тоғ тизмасининг шимолий қисмида, денгиз сатҳидан 1276 метр баландликда жойлашган.

Иқлими. Орол иқлимини жанубий-шарқий тропиклардан экваторга томон до-

им эсиб турадиган қуруқ шамол ва Жанубий Хинд антициклони яратади. Оролда учта: шарқий қирғоқлардаги тропик муссон иқлими, марказий мўътадил денгиз иқлими ва жанубдаги қуруқ иқлими минтака бор. Ғарбий қирғоқ иқлими шарқий қирғоққа нисбатан анча қуруқ. Чунки шарқ тарафдан эсиб турувчи пассат шамоллари шарқий ва марказий ҳудудларда намлигини йўқотади.

Тарихи. Мадагаскар ороли бўйича тарихий ёзувлар араб сайёҳлари ва тижоратчиларининг бу ерга ташрифи билан боғлиқ. Машҳур венетсиялик сайёҳ Марко Поло оролга ном берган. Унинг қайдномаларида “ту-

мақсадидаги ҳаракатлар бостирилди. Лекин 1958 йилга келиб, Франция ҳукумати оролни бошқаришдан воз кечди. Шу йили фаранг протекторатига кирувчи Малагасия Мухтор Республикаси тузилди.

1960 йил 26 июн куни мустақил Малагасия Республикаси тузилгани эълон қилинди. Мамлакатни Филибер Циранан бошлиқ социал-демократлар партияси бошқарар эди.

1974 йил 31 декабр куни бир гуруҳ ҳарбийлар генерал Рамананцуани ҳокимиятдан кетказишга уриниб кўришди. Натижада ҳукумат ҳарбийлар кўлига ўтди.

1975 йили Мадагаскар Демократик Республикаси тузилди. Собиқ совет иттифоқи билан алоқалар ўрнатилгач, фаранг аскарлари мамлакатдан чиқиб кетишди.

Мадагаскар Республикаси 1960 йилдан БМТ аъзоси.

Иқтисоди. Халқаро валюта жамғармаси маълумотга кўра, Мадагаскар иқтисоди ривожланаётган давлатлар қаторига киради. Қишлоқ хўжалиги, балиқчилик, зираворлар етиштириш иқтисодининг етакчи соҳаларидир. Асо-

сан кофе, ванилин (ванилин етиштириш бўйича жаҳонда етакчи), какао, шакарқамиш, гуруч, банан ва ерёнғоқ экспорт қилади. Айни вақтда туризм, тўқимачилик ва енгил саноат, қишлоқ хўжалиги махсулотларини четга сотиш соҳалари ҳам ривожланмоқда. Қулай экологик ҳудудда жойлашгани боис, йил сайин саёҳатчилар ташрифи ортиб бормоқда. АҚШ ва Оврупа мамлакатлари билан иқтисодий алоқалар ўрнатган.

Мадагаскарда кўмир, илменит ва никел қазиб олинади ва экспорт қилинади. Республика жанубида иккита нефт кони ҳам топилган.

Аҳолиси. Мадагаскар аҳолисининг 99 фоизини маҳаллий гуруҳлар – антадруи, антайсака, антайфаси, бара, бецилеу, везу, зафиманира, махафали, мерина, сакалава, таналалардан ибо-

рат малагасийлар ташкил этишади. Оролда қисман фаранглар, қамарликлар, араблар, ҳиндлар ва покстонликлар ҳам яшайди. Аҳолининг 22 фоизи шаҳарликлардир.

Дини. Аҳолисининг 45 фоизи маҳаллий анъанавий динларга эътиқод қилади. Бу динга эътиқод қилувчиларнинг асосий қисми Меринада истиқомат қилади. Улар эътиборни ўлганлар ва тириклар орасида алоқаларга қаратади. Аҳолининг 50 фоизи католик ва протестантлар, 7 фоиз аҳоли сунний мусулмонлардир. Уларнинг тарихи оролга X асрда ташриф буюришган араб савдогарлари билан боғлиқ. Мусулмон аҳоли оролнинг ғарбий соҳилларида истиқомат қилади.

Айтиб ўтиш кераки, Ислом дини кириб келиши орқали малагасий тили араб алифбосида ёзилар эди. Кейинчалик унинг ўрнини лотин ёзуви эгаллади. Маълумотларга кўра, мамлакатда Ислом динини қабул қилувчилар ортиб бормоқда.

Зиёуддинхон МАҚСУД

ИМОМ МИНБАРИ ИМОН МИНБАРИ БЎЛСИН

Ўзбекистон мусулмонлари идораси Масжидлар бўлими мудури
Муҳаммадназар ҚАЮМОВ билан суҳбат

– Домла, масжидларда ўқиладиган Қуръон хатмлари қалбимиз ғуборларини ювиб, ихлосимизни ошироқда. Яқинда ҳайит – хурсандчилик куни... Мустақил Ўзбекистонимиз йигирма ёшга тўлади...

– Ҳа, бу йил юртимизда Рамазон янада файзли, рўза ҳайити қувончлари истиқлолимизнинг йигирма йиллик тўйига уланиб кетди. Йигирма йил тарихан қисқа муддат, аммо бу давр ичида қилинган ишлар асрларга татигуликдир. Бир томондан жаҳон маданияти ривожига салмоқли ҳисса қўшган аждодларимизнинг номи қайта тикланган бўлса, иккинчи тарафдан дунёда Ўзбекистон Республикаси ривожланаётган мамлакатлар билан бўйлаша олди. Диний маърифат, миллий-маънавий кадриятларимиз эътибор топди. Ҳозир мамлакатдаги икки мингдан ортиқ мас-

жидда Ислом олий ва ўрта махсус билим юр்தларини битирган малакали кадрлар ишлашяпти. Ҳар йили Рамазонда қориларимиз ўттиз пора Қуръони каримни тўлиғича тиловат қилишади. Бу йил ҳам Тошкент шаҳридаги тўқсон учта жоме масжиднинг саксонтасида ва вилоятлардаги кўплаб жомеларда Қуръон карим хатм қилиняпти. Бу йилги байрам олдидан одамларнинг юз-кўзларида ўзгача интиқлик, шукрона, хурсандчилик борлиги аниқ.

– Шубҳасиз, элнинг фикри ўнғланиб, эътиқоди мустаҳкам бўлишида маънавийли, билимли кадрлар зарур. Шу жумладан, масжидлар фаолияти –

имом домлаларнинг савияси, иш ўрганиш тартиблари ҳақида гапирсангиз.

– Мадрасаларнинг юқори босқич талабалари масжидларга малакавий амалиёт ўташ учун юборилади. Битирувчилар эса ўзларига яқин масжидларда тажриба ўрганиш учун икки йиллик шартнома билан ишга жўнатилади. Шундан сўнг диплом берилиб, мустақил ишлай бошлашади. Ҳар ойда туманлар, вилоятлар миқёсида йиғилиш ўтказилади, имом-хатибларнинг ютуқ ва камчиликлари таҳлил этилади, тегишли тавсиялар берилади. Ўзбекистон мусулмонлари идораси вилоятлардаги масжидларнинг умумий ҳолати, имом-хатибларнинг иши

билан танишиш мақсадида жойларга мунтазам хизмат сафарлари уюштилади. Бунда ҳам иш юзасидан натижалар муҳокама этилиб, хулосалар чиқарилади. Анъанавий “Йил имоми” кўрик танлови имом-хатиблар иши савиясини кўтариш, мазмун-моҳиятини теранлаштиришда яхши самара берапти.

– Имом минбари улкан масъулият талаб қилади, шундай эмасми?

– Имом жамоатнинг етакчиси, йўл кўрсатувчисидир. Шаръий-ижтимоий масалаларда қавм доимо домлага мурожаат қилади. Унинг айтганларига бўйсунди, яхшилик нимаю ёмонлик нималигининг тасдиғини эшитгиси келади. Билган нарсаларини ҳам сўрайди, шу билан имонини қувватлантиришни истайди. Шу боис имом-хатибларимиз фақат жамоат намозини ўқиб берувчи эмас, одамлар кўнглига йўл топа оладиган, қувончида қутлаб, қайғули кунида далда бера оладиган хушмуомала, тақволи инсон бўлиши керак.

Хулқи, одоби гўзал инсонлар Аллоҳ таоло наздида ҳам, бандалари олдидида ҳам ҳурматлидир. Қиёматда энг кўп тарози босадиган амал чиройли хулқ ва яхши одобдир. Шу боис минбардан сўзлаётган одам ҳартомонлама етук, бошқаларга одоб ўргатадиган даражада маънавиятли, саволатли, пешқадамлардан бўлиши шарт. Мисол қилиб

айтсам, имом минбари ок ҳарир матога ўралган, унга теккан заррача ғубор ҳам аниқ сезилади. Минбардаги инсон турли иллатлардан ҳоли, нафси устидан ғолиб, сўзи билан иши бир нотиқ бўлиб, халққа динини, Ватанини, ўзлигини англата олиши зарур. Шунингдек, бу минбардан ўзаро ҳамжиҳатлик, бағрикенглик, ахил-иноқликка чақирилади: Абу Ҳурайрадан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади: Расулulloҳ (соллalloҳу алайҳи ва саллам) бундай деганлар: “Бир-бирингизга ҳасад қилманг. Ораларингизга совуқлик солманг! Бир-бирингизга душманлик қилманг! Бир бирингиздан узилиб кетманг. Ҳеч ким бошқанинг савдоси устига савдо қилмасин. Аллоҳнинг бандалари бўлинглар. Мусулмонлар оға-инилардир. Бир-бирига зулм қилмайди, ёрдамини аямайди, ёлғон сўзламайди, бир-биридан нафратланмайди... Тақво бу ерда (деб қалбларига уч бора ишора қилдилар). Мусулмоннинг мусулмон қардошидан нафратланиши етарли ёмонликдир. Ҳар бир мусулмоннинг қони, моли ва обрўси мусулмонга ҳаромдир” (*Имом Муслим*).

Демак, имом минбари ҳақиқий имон минбари бўлиши керак. Шундагина қавм орасида ахил-иноқлик, барака бўлади, имом-хатиб сўзининг таъсири кучаяди.

Абдувоҳид ЎРОЗОВ
сўхбатлашди.

ДИНИЙ- МАЪРИФИЙ НАШРЛАР КЎРГАЗМАСИ

Шу йил 27 июл куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси биносида Рамазон ойи ташрифи, юртимиз мустақиллигининг 20 йиллигига бағишланган диний-маърифий нашрлар кўргазмаси бўлди. Кўр-

газмада миллий ва диний кадриятларни асл ҳолида оммага етказиш, мустақиллик туфайли дин соҳасида эришилган муваффақиятларни акс эттирувчи нашр маҳсулотлари намойиш қилинди. Истиклол йиллари “Мовароуннаҳр” нашриётида чоп этилган энг яхши китоблар, “Ҳидоят” журнали ва “Ислом нури” газетасининг айрим сонлари, тақвимлардан намуналар, қорақалпоқ тилида босилган китоблар, даврий нашрлар кўргазмага қўйилди.

Кўргазмада янги китоблар, журнал ва газета сотуви ҳам ташкил этилди.

К

адим Бухорони тарихчилар саёҳатчилар “шеърият ва афсоналар шаҳри” деб аташган. Бу қўхна шаҳарнинг ҳар бир кўчаю хиёбони, гўшасида олис ўтмишнинг акс-садоси бор. Кўкка бўй чўзган миноралар инсон ақл-заковатини намойиш қилади. Бухоро Шарқу Ғарбда очик осмон остидаги музей, шавкатли тарихнинг жилвакор кўзгуси деган фахрли ном олган.

БУХОРО АРКИ

Бухоро ҳақида сўз борганида, Арк ҳақида гапирмасдан илож йўқ. Арк кейинги замонларда Бухоро амирларининг қароргоҳи бўлиб келган. Тарихий манбаларда келтирилишича, Арк бир неча марта вайрон бўлиб, яна қайтадан тикланган. У ҳақдаги илк маълумотлар Абу Бакр Наршаҳийнинг (899 – 960) “Бухоро тарихи” асарида учрайди: “Бухоро ҳукмдори Бухорҳудот Бидун ушбу қалъани қурдиради, аммо у тез орада вайрон бўлади. Шунда Бухорҳудот донишмандларни чақириб, улардан маслаҳат сўрайди, улар эса қалъани Катта айиқ юлдузлари туркумини эслатувчи етти устун устида қуриш кераклигини айтишади. Ҳукмдор шундай йўл тутади ва Арк мустаҳкам бўлади”.

Арк қачон қурилгани ҳалигача аниқланмаган. Аммо олимларнинг тахминича, бундан бир-бир ярим минг йил олдин ҳам ушбу маҳобатли меъморий обида ҳукмдорларга қароргоҳ бўлган.

Арк – Бухоро тарихининг тирик гувоҳи, у неча-неча қонли жанглар, шафқатсиз истилочию босқинчиларни кўрган. 1220 йили Чингизхон қўшини шаҳарга бостириб келганида, аҳоли Арк ичига яширинади.

Аркда нафақат ҳукмдор амирлар, балки буюк олимлар, шоиру файласуфлар ҳам яшаб, ижод қилиб, авлодларга бебаҳо мерос қолдиришган. Бухоро маданияти энг юксалган ўрта асрларда Аркда Рудакий, Фирдавсий, Абу Али Ибн Сино, Форобий, Умар Ҳайём каби буюк зотлар яшаган. Абу Али ибн Сино бундай ёзади: “Бу ер кутубхонасидан шундай китобларни топдим, уларни олдин ҳам, кейин ҳам ҳеч қаерда кўрмадим. Уларни ўқиб чиқдим ва менга олам сирлари аён бўлди”.

Арк ғарбдан шарққа чўзилган қийшиқ тўртбурчак шаклига эга. У замонавий шаҳарнинг ғарбий қисми ўртасида жойлашган. Деворлар айланасига узунлиги 789,60 метр, майдони 3,96 гектар. Майдон сатҳидан баланглиги 16-20 метрни ташкил этади. Аркка икки устунсимон шаклда қурилган миноралар орасидан кирилади. Дарвозаларига йўлак тепага қараб юксалиб борадиган пандус (нишаб майдонча) шаклида қурилган.

Аркнинг ўзида меъморий иншоотларнинг катта бир мажмуаси жойлашган, шарқий қисми ҳозирда археологик ёдгорликдир. Унинг тепасига чиқиб қараган кишига кўхна Бухоронинг бетакрор манзараси кафтдек намоён бўлади. Уста меъморлар Аркни бўлажак меъморлар учун дарслик деб атайдилар. Арк деворларида гишт терилиши, қурилиш хом ашёларидан тарихда қандай фойдаланилгани яққол кўринади.

Ҳозир Арк юртдошларимиз ҳамда чет эллик меҳмонларни оҳанрабодек ўзига тортувчи ноёб тарихий-меъморий ёдгорлик сифатида ном қозонган.

Саида ДАРИЕВА
тайёрлади.

Қуддусдаги Ақсо масжиди (687 – 691 йиллар)

Ақсо масжидини ҳазрат Умар ибн Хаттоб (розийаллоху анху) қурдирган. У олдин кичкина ибодатхона бўлган. Кейинчалик халифа Абдулмалик ва унинг ўғли Волид масжидни янгилаб, кенгайтирган. 746 йилги

зилзилада масжид тамоман хароба ҳолга келгач, 754 йили халифа Мансур бинони қайта тиклатади.

Ҳозир Қуддус шаҳри Исроил ичида қолиб кетган, бироқ Ақсо мусулмонлар назоратида. Хонақоҳнинг орқа томонида меҳроб жойлашган, у мусулмонлар бирлигини ифодалайди. Ал-Ақсо меъморий услуби мрамрдан ва ёрқин ранглардан кўп фойдаланилгани билан ажралиб туради.

Масжидда бир пайтнинг ўзида беш минг киши нимоз ўқиши мумкин.

Қуртубадаги “Жоме” масжиди (785 йил)

Қуртуба қироллигининг энг ажойиб, дунёга машхур меъморий ёдгорлиги пой-

тахтдаги Жоме масжидидир. Андалусиядан мусулмонлар кетгач, масжид насронийлар ибодатхонасига айлантирилган. Бино бир неча марта қайта таъмирланиб, кенгайтирилган. Энг биринчи ўзгартиришлар Хасрда қилиниб, масжидга замонавий шакл берилган.

Қуртуба масжиди ўша вақтларда ибодатхоналар меъморлигида анъанага айланган Араб Шарқи услубининг ўзига хос кўринишидир. Ҳовли ўртасидаги фаввораларда таҳорат олинган.

Масжидга олти юздан ортиқ устун ўрнатилган. Текис саф тортган икки қаватли устунлар орасидаги масофа бир хил, фақат меҳробга олиб борадиган йўлак кенгрок.

Мрамрдан ишланган устунлар дарахтга, уларни бир-бирига боғлайдиган равоқлар эса шохга ўхшайди. Устунлар ўрмони қоронғулик бағрига чўмади, ичкаридан деворлардаги нақшлар ғирашира кўзга чалинади, майдон жуда кенг туюла бошлайди, шунда кўнглингиз абадийликни ҳис этгандек бўлади, улкан коинот ҳақида ўйлай бошлайсиз. Безак-зийнатга кўмилган меҳробга кўзингиз тушганда, туйғуларингиз янада теранлашади.

Қоҳирадаги “Ҳасан” масжиди (1356 – 1363 йиллар)

Қоҳира марказида жойлашган Султон Ҳасан масжиди мамлакатдаги ўрта

асрларга оид асосий меъморлик ёдгорликлардан биридир. Тўғри тўртбурчак шаклидаги бинодан масжид, мадраса ва бошқа хоналар ўрин олган.

Мажмуани шимоли-ғарбдан жануби-шарққа томон чўзилган тош девор ўраб туради. Бир қанча кўпқаватли миноралар қад ростлаган. Бино қурилган пайтда улар тўртта бўлган. Олд томонда бир нечта қаватга ўрнатилган тор узун деразали токчалар кўзга яққол ташланади. Иморатнинг ўзига хос меъморлик услубида улуғворлик, тинчлик ва куч-ғайрат намоён. Тор йўлак тўрт бурчак шаклидаги ёпиқ ҳовлига олиб чиқади. Бу ер бутун ансамблнинг марказидир.

Ҳовли четидаги силлик деворлар ўртасида найзасимон равоқлар ишланган. Улкан равоқлар ва баланд деворлар орасидаги бўшлиқда одам ўзини қум заррасидай кичкина сезади.

Улуғвор меъморий шаклга турли безак анжомлари янада салобат бахш этади. Меҳроб, девор ва устунлар мрамрлар, турли рангдаги тошлар билан безатилган; полга нақш солинган.

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Табобат анжумани

Шу йилнинг июл ойида Истанбулда Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) қўллаган қадимий даволаш услуби – ҳижома бўйича тарихда биринчи

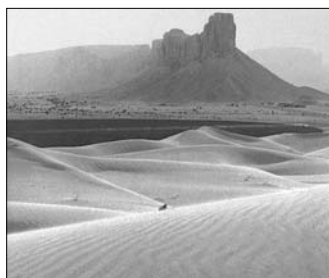
ҳалқаро анжуман бўлиб ўтди. “Оддий ҳаёт” маркази Истанбул табиий саломатлик институти British Cupping Society жамияти билан ҳамкорликда бу тадбирни ўтказди.

Ҳижома – вакуумли уқалаш ва ортиқча қонни олиш муолажаси бир неча касалликларга даво эканини олимлар тан олишган. Дунёнинг турли мамлакатларидан келган мутахассислар уч кун давомида мавзу бўйича маърузалар қилишди, суҳбатлар уюштирилди.

Денгиз устида кўприк

Саудия Арабистони ва Миср ҳукуматлари Қизил денгиз устида икки мамлакатни туташтирувчи кўприк қурилишини эълон қилишди. “Аср қурилиши” деб номланаётган бу кўприк Шимолий Африкани Яқин Шарқ давлатлари билан боғловчи энг яқин йўл бўлади. Ҳозир Мисрдан Саудия Арабистонига қуруқлик йўли Исроил ҳудудидан ўтилади.

Ўттиз икки километр узунликда-

ги янги кўприк Мисрнинг курорт шаҳри – Шарм аш Шайхдан бошланиб, Арабистон яримороли ғарбий қирғоқларига туташади.

Ушбу лойихага илк бор Саудия Арабистони собиқ кироли Фаҳд ибн Абдулазиз асос солган эди. Ҳозир Қизил денгиз устида қуриладиган темирйўл ва автомагистрал лойихаси тасдиқланди. Қурилиш харажатлари асосий қисмини Саудия Арабистони кўтаради.

Данияда янги масжид

Дания пойтахти Копенгаген шаҳрида янги жоме масжид қуриб битказилмоқда. Форс услубида қурилаётган, баландлиги ўттиз икки метр-

ли масжид устига ферузаранг гумбаз ўрнатилган. Бинода хонақоҳ, анжуманлар зали, кутубхона бўлиб, умумий майдони икки минг квадрат метр.

Ҳозир беш ярим миллион аҳолиси бўлган Данияда икки юз эллик минг муслмон яшайди.

Чувашияда янги масжид

23 июл куни Чувашия Республикаси Полевие қишлоғида янги жоме масжиднинг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди. Унда Россия Федерациясининг турли ҳудудларидан келган меҳмонлар қатнашди.

Ўтган аср бошларида бу кишлокда учта масжид бўлган, бироқ улар кейинчалик харобага айланган эди.

“Нурлижаҳон” деб номланган янги ибодатгоҳ икки ойда куриб битказилди ва муборак Рамазон ойи олдидан фойдаланишга топширилди.

Олмония таълим тизимида янгилик

Олмония Федератив Республикасида Ислом тарихи ва мусулмон одобини ўқитиш бўйича қонун лойиҳаси тасдиқланди. Энди мусулмонлар

истиқомат қиладиган Шимолий Рейн-Вестфалия минтақасида диний-тарбиявий дарслар режага киритилади.

Айтиш керак, Шимолий Рейн-Вестфалияда мусулмонлар кўплиги сабаб лойиҳа ижроси шу минтақадан бошланиши белгилаб қўйилди.

“Африкада Ислом” анжумани

Малайзияда “Африкада Ислом” илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди. Иштирокчилар уч кун давомида қитъада Ислом дини ривожланишига тегишли бир қатор масалаларни муҳокама қилишди.

Тадбир ташкилотчиларидан профессор Аҳмад Абу Шуканинг айтишича, анжуманга қизиқиш катта. XX асрнинг сўнгги чорагида қитъада Ислом дини ривожланган. Шу боис қитъанинг бир неча жойида маҳсул академик марказлар очилган.

Эслатиб ўтамиз, бундай илмий-амалий анжуманлар олдин Хартум, Абужа, Абдан, Эдинбург, Нью Йорк ва Париж шаҳарларида бўлиб ўтган эди. Уни АЙ-СЕСКО ташкилоти, Жаҳон Ислом университети федерацияси, Исломни англаш халқаро институти каби ташкилотлар ҳамкорликда ўтказишади.

Анқарада учрашув

Шайхулислом Оллоҳшукур Пошшозода бошчилигидаги бир гуруҳ Кавказ мусулмонлари Туркия Дин ишлари қўмитаси таклифига кўра

Анқарага ташриф буюрди. Меҳмонлар орасида Миллий мажлис депутатлари, Кавказ мусулмонлари идораси вакиллари бор.

Оллоҳшукур Пошшозода олдин Туркия Дин ишлари қўмитаси раиси Меҳмед Гермаз билан учрашди. Учрашувда икки қардош халқ орасидаги диний алоқаларни мустаҳкамлаш масаласи муҳокама қилинди.

Янги шеърият тўғараги

Санкт Петербург шаҳрида “Най” номли исломий шеърият тўғараги иш бошлади. Бу ерда миллати ва динидан қатъи назар, истаган киши шеърларни тинглаши ва ўз ижод намуналаридан ўқиб бериши мумкин. “Тўғарак кўп сонли ижодкорларнинг талаб ва истаклари билан юзага келди. У ҳар ойда бир марта ташкил этилади, – деди унинг раҳбари Юсуф Малик Дубровин. – Бу ишдан кўзланган мақсадлардан бири Ислом тарихида жуда кўп буюк шоирлар бўлгани ва ҳозир ҳам борлигини эслатишдир.

Рамазон тухфаси

Бирлашган Араб Амирликларининг “Эмирейтс” авиакompанияси Рамазон муносабати билан Оврүпа, Яқин Шарқ ва Ҳинд минтақасига қатнайдиغان 32 та йўналиш учун чегирмалар белгилайди. 14 июлдан 20 августгача бўлган муддатда йигирма фоиз чегирма амал қилади.

1985 йили асос солинган “Эмирейтс” ширкатининг 143 та самолёти бор.

“Имомуд дунё”, “Имомул муҳаддисин” унвонларини олган буюк ватандошимиз, аллома Имом Бухорий Пайгамбаримизнинг (алайҳиссалом) саҳиҳ (ишончли) ҳадисларини “Ал жоме ас саҳиҳ” китобига жамлаган. Буюк муҳаддис олти юз минг ҳадис тўплаб, шулардан юз минг саҳиҳ ва икки юз минг гайри саҳиҳ ҳадисларни ёд олган.

Буюк аллома дафн этилган жойда (ҳозирги Челақ тумани Хартанг қишлоғи) милодий XVI асрда кичиккина мақбара тикланган. Унинг ёнида масжид қурилиб, ҳовлисига бир неча туп чинор экилган. Мустабид тузум даврида бу зиёратгоҳ қаровсиз ва аянчли ҳолга тушиб қолган эди. Ўша йиллардаги ҳолатини акс эттирувчи бир тарихий ҳодисани эътиборингизга ҳавола этаймиз.

ИМОМ БУХОРИЙГА ҲУРМАТ: ИСТИҚЛОЛГАЧА, ИСТИҚЛОЛДАН СЎНГ

1956 йили Ливаннинг таниқли жамоат арбобларидан бири, Тароблус шаҳри муфтийи Шайх Надим ал Жиср собиқ Совет Иттифокига таклиф этилди. Меҳмоннинг зиёрат дастурида Москвадаги ўқув юртларига, шунингдек, Сочи, Киев, Ялта каби шаҳарларга бориш кўзда тутилган эди.

Аммо муфтий Надим ал Жиср сафарини Имом Бухорий мақбарасини зиёрат қилишдан бошлашгани айтди. Расмий вакиллардан ҳеч ким буюк муҳаддис ҳақида ҳеч нарса билмас эди. Шу боис турли воситаларни ишга солиб, меҳмонни аҳдидан қайтаришга уринишди. Аммо шайх: “Ёки Имом Бухорий мақбарасини зиёрат қиламан, ёки Байрутга қайтиб кетаман”, деб туриб олди.

Қароридан қайтмаган муфтий бир ҳафта меҳмонхонадан чиқмайди. СССР Министрлар Совети хузуридаги Диний ишлар кенгаши мутасаддилари Ўрта Осиё

ва Қозоғистон мусулмонлари Диния назорати раисининг муовини Зиёуддинхон Бобохоновга телефонда боғланиб, Имом Бухорий мақбараси ҳақида сўраб-суриштиришади. Зиёуддинхон Бобохонов мақбаранинг, у ерга борадиган йўлнинг жуда хароб аҳволда, зиёратчини қабул қилиш учун яроқсиз эканини тушунтиради...

Ливанлик муфтийни атай поездга чиқаришади. Чунки меҳмон Тошкентга етиб келгунича мақбарани бироз эпакага келтириш ва масжидни таъмирлаш кўзда тилади. Бу ишларга бошчилик муфтий Зиёуддинхон Бобохоновга топширилди.

У кишининг олдида икки муҳим вазифа турарди: ливанлик меҳмонни муносиб кутиб олишга тайёргарлик, бу фурсатдан фойдаланиб, минтақамиздаги табаррук масканлардан бирига давлат эътиборини тортиш. Бу тарихий ёд-

горлик ғайридиний сиёсат остида йўқолиб кетаёзган эди. Қишлоқ аҳли бу хайрли ишга имкони қадар ёрдам беради. Мақбара ва масжид атрофини чиқинди уюмидан тозалаш учун тўрт кечакундуз тинмай ишлашади.

Шайх Надим ал Жиср саҳар вақти Хартангга келади. Машинадан тушиб, Имом Бухорий мақбараси томон юра бошлайди. Ногаҳон, кузатиб келганлар ва пешвоз чиққанлар ўртасида ўтириб олади. Ҳамма уни хайрон кузатиб турарди. У Қуръон тиловат қила бошлайди. Шу ҳолда пешингача ўтиради. Юмиб олган кўзларидан тўхтовсиз ёш оқади. Ниҳоят, у тиловатни тўхтатади. Ўрнидан туриб, ёнидагилардан: “Энг каттангиз қайсингиз? Мен республика президенти билан учрашишни хоҳлайман”, дейди. Меҳмонни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг ўша пайтдаги

раиси қабул қилади. Учрашувда ливанлик муфтий Имом Бухорий мақбараси ва атрофидаги тупроғини вазнига тенг оғирликда олтин бериб, сотиб олиш истагини билдиради. Президиум раиси унга бу ёдгорлик Имом Бухорийнинг юксак мақомига мос равишда қайта қурилишини айтади.

Шайх Надим ал Жисрнинг Хартангга сафари шундай ниҳоясига етади.

* * *

Истиқлолнинг илк йиллари алломанинг асарларини ўзбек тилига таржима

қилиш бошланди. “Сахиҳул Бухорий”ни Қомуслар бош таҳририяти (ҳозирги “Ўзбекистон Миллий энциклопедияси” давлат илмий нашриёти) кўп минг нусхада нашр этди. 2008 йили нашриёт асарни янги таҳрирда нашрга тайёрлади. Фойдаланиш қулай бўлиши учун тўрт жилд асар икки китобга жамланди. Алломанинг нафақат “Ал жоме ас сахиҳ” асари, балки “Ал адад ал муфрад”, “Ат тарих ас сағир”, “Ат тарих ал кабир” каби асарлари ҳам энг муҳим манбалар саналади.

Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 29 апрелдаги 217-сонли қарорига кўра, 1998 йили буюк муҳаддис Имом Бухорийнинг туғилганининг 1225 йил тўлиши мамлакатимизда кенг нишонланди. Шунингдек, мазкур қарорда аллома ҳаёти ва бой маънавий меросини ҳартомонлама ўрганиш, халқаро ташкилотлар ва хорижий мамлакат олимлари иштирокида халқаро илмий анжуман ўтказиш, Имом Бухорий мақбара ва масжидини қайта таъмирлаб, мухташам ёдгорлик мажмуаси барпо этиш кўзда тутилди.

1998 йили аллома дафн этилган масканда Самарқанд, Бухоро, Хива, Тошкент, Андижон, Наманган, Қўқон, Шаҳрисабз халқ усталари ёдгорлик мажмуасини қуришди. Имом Бухорий халқаро жамғармаси ташкил этилди. Жамғарма муассислигида “Имом ал Бухорий сабоқлари” журнали чоп этила бошланди.

2008 йили мухтарам Юртбошимиз ташаббуси билан мажмуа қошида “Имом Бухорий халқаро маркази” ташкил этилди. Марказнинг ҳадисшунослик, манбашунослик ва ахборот-ресурс маркази бўлимлари илмий ходимлари алломанинг ҳаёти ва бой меросини тадқиқ этишяпти. Марказнинг манбалар ҳазинасида беш юздан ортиқ тарихий нодир кўлэзма ва тошбосма асар сақланади.

РАЙҲОНА
тайёрлади.

ИНДОНЕЗИЯЛИК МЕҲМОНЛАР

Шу йил 11 июл куни Индонезия Республикаси парламентининг ҳудудий палатаси вакиллари – халқаро муносабатлар кўмитаси раиси Султон Бахтиёр Нажамуддин бошлиқ бир гуруҳ меҳмонлар “Ҳазрати Имом” мажмуасига келишди.

Меҳмонларни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари Абдураззоқ Юнусов кутиб олди. Меҳмонлар мажмуа таркибидаги тарихий обидаларни томоша қилишди, у ерда янгидан бунёд этилган Ўзбекистон мусулмонлари идораси ва Тошкент Ислоҳ институтининг бинолари тарихи билан танишишди. Сўнгра Ўзбекистон мусулмонлари идораси кутубхонасида сақланаётган Ҳазрати Усмон мусхафини зиёрат қилишди, нодир кўлэзмаларни кўздан кечиришди.

Меҳмонлар кутубхона эсдалик китобига ўз таассуротларини ёзиб қолдиришди.

Зафар ТУРСУНОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари
идораси халқаро бўлим
мудири вазифасини бажарувчи

Истиқлолнинг ёши бўлди йигирма

Омонуллох МУТАЛ

* * *

Гапим лоф эмасдир, эмас уйдирма,
Ватандек маъво йўқ бошқа, қидирма.
Муғанний, созла тор, чертгин чилдирма,
Истиқлолнинг ёши бўлди йигирма.

Асрларга тенгдир ушбу қиска вақт,
Мева берди суйиб экилган дарахт.
Музлар эриб битди, балқди куёш – бахт,
Юракни булбулдек сайрат, тиндирма.

Боболар шухратин дунё тан олган,
Улардан бекиёс мерослар қолган.
Ёғийлар талашиб, мадордан толган,
Қолгани ҳам етар, энди олдирма.

Эркингни авайла, берма қўлингдан,
Саробга алданма, тойма йўлингдан.
Жой олсин барҳаёт баҳор кўнглингдан,
Кўзларингга қайғу ёшин индирма.

Ҳакни таниган халқ бўлмагай авом,
Душманга зарба бер, дўстларга салом.
Минг шукр, юргимда барқарор Ислому,
Бошингни тик тутгин, рухинг синдирма.

Сўзим лоф эмасдир, эмас уйдирма –
Ватандек маъво йўқ бошқа, қидирма.
Муғанний, созла тор, чертгин чилдирма,
Истиқлолнинг ёши бўлди йигирма.

Тошкент

Алишер ДЎНГБОВ

ВАТАН

Ватан бор, кўксингни тоғдай керасан,
Бир парча нонингга тўйиб юрасан.
Миннатсиз уйингда ётиб-турасан,
Шунинг-чун Ватанни аъло дейдилар.

Ўзга юртда сени келгинди дерлар,
Бироз кулар бўлсанг, семирди дерлар.
Соғиниб йиғласанг на бўлди, дерлар,
Шунинг-чун Ватанни аъло дейдилар.

Дардингни сўзласанг, масхара айлар,
Йиқилсанг, бағрингни тилишга шайлар,
Қилган ҳар меҳнатинг риё деб ўйлар,
Шунинг-чун Ватанни аъло дейдилар.

Ватаннинг тенги йўқ боғлари бордир,
Сўлим дарёлари, тоғлари бордир,
Кўксингда соғинчи – доғлари бордир,
Шунинг-чун Ватанни аъло дейдилар.

Бойлигу салтанат қолиб ортида,
Бобуршоҳ йиғлади Ватан ишқида,
Қанчалар соғинч бор Фурқат ашқида,
Шунинг-чун Ватанни аъло дейдилар.

Бухорий бешигин тебратган бу юрт,
Термизийни йиғлаб кузатган бу юрт.
Темурни бағрида улғайтган шу юрт,
Шунинг-чун Ватанни аъло дейдилар.

Эй ўғлим, унутма, боринг Ватандир,
Аждоду авлодинг – ёринг Ватандир.
Алишер, номусу оринг Ватандир,
Шунинг-чун Ватанни аъло дейдилар.

Тошкентдаги “Тинчлик”
жоме масжиди имом-хатиби

Мирзажон ИСЛОМОВ

ДУНЁ ИЛМИН ЭГАЛЛА

(Ёшларга насиҳат)

Энди сен кичикмассан,
Йигирма ёшга етдинг.
Ҳеч кимдан кам эмассан
Ҳурлик – куёшга етдинг.

Ўн икки ёшда тахтга
Ўтирган Бобур подшоҳ.
Шохдан-да катта бахтга
Чулғади сени Аллоҳ.

Ахир бошингдаги бахт
Ҳурлик, озодликдир, бил.
Тенг эмас бу бахтга тахт,
Унга жондан хизмат қил.

Дунё илмин эгалла,
Кашфиёт қил бир жаҳон.
Бойчиборни эгарла,
Елдек уч манзил томон.

Хар бир ишни қилганда,
 Этти ўлчаб, кесгин бир.
 Маслаҳатли бўлганда
 Пухта бўлар ҳар тадбир.

Яхши хулқ соҳиби бўл,
 Қулоғингда азон бор.
 Шуурингга сингиб ул
 Қилсин мангу бахтиёр.

Хотира – порлаган нур,
 Илм қалбинг чироғи.
 У тафаккур, у шуур,
 Икки кўзинг қароғи.

Умрингга шукрлар қил,
 Ҳам сабр-тоқатли бўл.
 Тўғри йўлдан тойилма,
 Юртга садоқатли бўл.

Дилда имон нуридан
 Камол топсин ҳис-туйғу.
 Кўнгил туби – тўридан
 Ватанни сев – сев мангу!

Мустақил давлат учун
 Сиз каби ёшлар керак.
 Ҳалол, имони бутун,
 Қалби куёшлар керак.

Фаргона

Абдулғани СУЛАЙМОН

ИСТИҚЛОЛ МАДҲИ

Истиқлол билганга олий неъматдир,
 Шукрин адо этиш ноёб хислатдир.

Хуррият кадрини билгайдир доно,
 Нодонга қайдан ҳам аён бу маъно.

Кўкда сайёра ҳам эркдан сўйлағай,
 Ер қаъридан уруғ бўртгар – бўйлағай.

Кетганинг рост бўлсин, зулмат шарпаси!
 Қалбни ёшартирар хурлик нафаси!

Бугун тенглар ичра тенгсан, Ватаним,
 Фидолар бўлсин-ей, сенга жон-таным!

Шукр, улуғ йўлда карвонинг бордир,
 Ўнг-сўлингга сўлим авжи баҳордир.

Орзулар ушалди, қолмади армон,
 Аллоҳ инояти қутлуғ бу даврон.

Ўзбекистон, ўзга бўстоним йўқдир,
 Бағрингда жон берсам, армоним йўқдир...

Юнусобод

Камолиддин АМРУЛЛАЕВ

ЯШАНГ ЭНДИ

Юртбошимиз деди: “Ҳалол меҳнат қилинг”,
 Ер сизники, ғайрат қилинг, олға жилинг.
 Куёш кулар, сувлар келар, гуллайди боғ,
 Меҳнат билан танзимиз соғ, вақтимиз чоғ,
 Терлар тўкинг, ошингизни ошанг энди.

Неча ўнлаб зиёратгоҳ бўлди обод,
 Ўтган азизларнинг биздан руҳлари шод.
 Азизларни эъзозлаган эл кўрмас ғам,
 Юрти обод, нияти пок, ўзи бардам,
 Мамлакатни обод қилиб яшанг энди.

Мамлакатнинг шимолидан жанубига
 Пўлат издан темиртуёқ тулпор учар.
 Ҳеч қийнамай тез етказар манзил-уйга,
 Қишми-ёзми, тўхтамайди – илдам чопар,
 Йўл узоқ деб ғам чекишни ташанг энди.

Йўллар равон, юрганингда қийналмайсан,
 Борар жойинг узоқ бўлса ҳам толмайсан.
 Йўл танобин тортиб учар “Нексия”лар,
 Писанд этмас унга тоғу қир-қиялар,
 Йўл азобин бўйра қилиб тўшанг энди.

Шаҳар майли, қишлоқларни кезган инсон
 Қувончидан ёқа ушлаб, бўлар ҳайрон.
 Кўп чиройли ва кўркамдир бинолари,
 Яшаш учун жуда қулай хоналари,
 Қишлоқлар ҳам шаҳар каби “башанг” энди.

Иморатнинг пойдевори бўлса маҳкам,
 Сув кулатмас, куёш ёқмас, ўтмайди нам.
 Агар уни тикласангиз пишиқ ғиштдан,
 Ҳеч кўрқмайсиз ёгин-сочин, совуқ қишдан,
 Кўркам уйлар куриб, яхши яшанг энди.

Оқсоқоли оқил бўлса, эл бой бўлар,
 Меҳнатида унум бўлар, ҳамён тўлар.
 Эл-юртим деб тиним билмас кеч-кундузи,
 Эр йигитнинг шарафидир ёруғ юзи,
 Умр боғин ҳиммат ила безанг энди.

Самарқанд

“НЕГА МЕН?” ДЕМАНГ...

«Қаттиқ хасталикка ча-
линиб, ётиб қолдим, ҳикоя
қилади бир танишим.

Тузалишдан умид қилсам
ҳам, юриб кетишимга кўзим
етмасди. Шу пайтгача яхши
юрганам учунми, беқарор
бўлар, “Нега энди ҳамма
соппа-соғ-у, мен касал бў-
лишим керак?” деган са-
вол ўйларимдан кетмасди.
Энг хижолатлиси, соғ пай-
тимда гап-гаштакларимизга
кам кўшилгани учун биз
доим мазах қилиб юради-
ган бир ўртоғим холимдан
тез-тез хабар оларди. Узоқ
суҳбатлашиб ўтирар, ай-
таётган гаплари, ривоятла-
ри кўнглимга ёруғлик со-
ларди. У кетгач, эшитган-
ларимни тафаккур қилиб,
хулосалар чиқарардим.
Ўша ўртоғим ўргатганидек,
ҳар қандай ҳолатда ҳам
“Алҳамдулиллаҳ” калима-

сини такрорлардим. Бора-
бора бир жойда ётишга ҳам
кўникдим. Аммо бу шунчаки,
ҳамма нарсадан умид узиш
эмас. Бу қазойи қадарга ро-
зилик эди. Кўнглимда туза-
либ кетишга, яна оёқларим
билан юришга чинакам умид
уйғонди. Шунда тушундим,
халоват, хотиржамлик тасли-
миятда экан...»

Саодат асридан...

Ибн Аббосдан (розийал-
лоху анху) ривоят қилинади:
“Расулуллоҳ (соллаллоху
алайҳи ва саллам) бир ку-
ни саҳобалар йиғилган маж-
лисида сўрадилар:

– Сизлар мўминмисиз?

Мажлис аҳли сукутга
чўмди. Шунда ҳазрат Умар
(розийаллоху анху) жавоб
берди:

– Ё Расулуллоҳ, мўмин-
миз.

Пайғамбаримиз (соллал-
лоху алайҳи ва саллам) са-
вол бердилар:

– Имонингизнинг алома-
ти нима?

Ҳазрат Умар дедилар:

– Неъматларга шукр, ба-
лога сабр қиламиз, қазойи
қадарга рози бўламиз.

– Каъбанинг Раббига
қасам, сизлар бу сифатларин-
гиз билан ҳақиқий мўминсиз”
(Имом Табароний).

Яқин ўтмиш ибрати

Таникли теннисчи, жаҳон
чемпиони Артур Эш қон
қуйиш жараёнида оғир
хасталикни юқтириб олди.
Ахволи кундан-кун ёмон-
лашарди. Умрининг сўнгги
кунларини яшаётган Артур
мухлисларидан кўплаб мак-
тублар оларди. Улардан би-
рида бундай сўзлар бор эди:
“Парвардигор бундай дард
учун нега бошқани эмас,
сизни танлади?”

Артур эса мухлисига
бундай жавоб ёзди: “Бутун
дунёда ҳар йили эллик мил-
лион бола теннис ўйнашни
бошлайди, шундан беш
миллиони ўрганади. Беш
юз минг нафари профессио-
нал даражасига чиқади. Беш
минги катта мусобақаларда
қатнашиб, эллик нафари
“Уимблдон” гача келади.
Тўрттаси ярим финалда,
иккитаси финалда иштирок
этиш ҳуқуқини кўлга кири-
тади. Кўлимда чемпионлик
кубогини тутиб, қувониб ту-

рарканман, бирор марта: “Нега мен?” демадим. Энди хасталикка чалиниб, азоб чекаётганимда: “Нега мен?” десам, тўғри бўладими?”

Мўминнинг сифати

Ҳар қандай ҳолатни ҳам розилик билан қабул қилиш мўминлик белгиси. Зеро, бунда Аллоҳ таоло розилиги бор. Илоҳий ризога эришиш эса мусулмон одамнинг энг улуг орзуси.

Кўпчилигимизга, бирор неъмат берилса, ўзимизни лойиқ деб билганимиз учун ҳам “нега менга?” деган савол хаёлимизга келмайди. Аммо қийинчилик етса, тилимизга чиқармасакда, дилимиздан: “Нега машаққатларга фақат мен дучор бўларкинман?” деган савол ўтиши бор гап. Шундай пайтлар ўзимиздан юқори эмас, пастдагиларга қараш ҳақидаги муборак тавсияни унутиб кўямиз...

Яна бир ҳақиқат бор, банда илоҳий ризога фақат амаллари билан етишолмайди. Балки оз бўлса ҳам, амалнинг ихлос ила бажарилгани, ўша амал эгасининг ҳар қандай ҳолатда қазойи қадарга розилиги саодатга етишиш асосидир.

Зумрад
ФОЗИЛЖОН қизи
тайёрлади.

Роғун ГЭСи қурилиши хатарли

Японияда содир бўлган зилзила ва сув тошқини қалбларни ларзага солди. Инсон тараққиёт чўққисига қанча кўтарилмасин, табиат қонунлари олдида ожиз эканини яна бир бор кўрдик.

Аммо ҳамма ҳам бу офатлардан керакли хулоса чиқаряптими?..

Икромжон Мардоновнинг “Ҳидоят” журнали 6-сонида чоп этилган “Роғун ГЭСи – минтақа халқлари келажагига таҳдид” мақоласида Роғун ГЭСининг марказий Осиё мамлакатлари, хусусан, юртимиз учун ҳам хатарли экани таъкидланган. Бу ГЭС қурилишининг бўлажак салбий оқибатлари ҳақида халқаро экспертлар ҳам ҳаммани огоҳлантиришди.

Севимли журналда инсонларни хушёрликка чақирувчи ана шундай долзарб мавзуларда мақолалар кўпроқ берилса, маъқул бўларди.

Тўхтасин РЎЗИЕВ,
Беширик тумани

Йўқотганларимизни топиш осон эмас

Хитой жануби-ғарбидаги Гуйжу музофотида, Гаити пойтахти Порто Пренс шаҳрида юз бераётган сув тошқинлари катта талофатларга сабаб бўлди. Бу офатлар неча юзлаб кишилар ҳаётига зомин бўлди, минглаб одамлар яшаш жойларини тарк этди.

Оммавий ахборот воситалари орқали ўша мамлакатлар тараққиётига жиддий путур етаётганидан, одамлар, айниқса, аёллар ва болалар кўп жабр кўраётганидан хабардор бўляпмиз. “Ҳидоят” журналида чоп этилган “Роғун ГЭСи – минтақа халқлари келажагига таҳдид” мақоласи (2011 йил, 6-сон) бизни жиддий муаммодан огоҳлантиради. Роғун ГЭСи юртимиз учун ҳам таҳликалидир. Сайёрамизнинг турли ҳудудларида содир бўлаётган фожиалар, офатлар кўшни давлатга ибрат бўлади, деб ўйлаймиз.

1966 йил Тошкент шаҳрида бўлган кучли зилзиладан жабр кўрганлар, яқинларини йўқотганлар, қарийб ярим аср ўтсада, у фожиаларни хануз унутолмайди. Йўқотганларимизни топишимиз ҳам, унутишимиз ҳам осон эмас. Отам раҳматли нукул: “Аллоҳим, ўт ва сув балосидан Ўзинг асра!” деб дуо қилар эдилар. Бунинг ҳикматини энди тушуняпман...

Аллоҳ таоло юртимизни ҳам, кўшни мамлакатларни ҳам офатлардан асрасин...

Холбек МАДИЁРОВ,
Булоқбоши тумани

Ойша (розийаллоҳу анҳо) ривоят қиладилар: Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) менга «Сенинг рози бўлганингни ҳам, жаҳлинг чиққанини ҳам биламан», дедилар. Мен: «Ё Расулуллоҳ, буни қандай биласиз?» дедим. Узот: «Рози бўлганингда, “Ҳа, Муҳаммаднинг (алайҳиссалом) Парвардигорига қасам”, дейсан. Аразлаганингда: “Йўқ, Иброҳимнинг (алайҳиссалом) Парвардигорига қасам”, дейсан», дедилар. Мен: «Шундай, фақат номингизнигина айтмайман холос», дедим (Имом Бухорий ривояти).

МУҲАББАТИМИЗ ҒАЗАБИМИЗДАН УСТУН БЎЛСИН

Оилавий муносабатларда ёки бошқа ҳолатларда бўлсин, баъзида инсоннинг жаҳли чиқиши, хафа бўлиши табиий. Бироқ бу нарса бировни ичдан ёмон кўришга ё аразлаб юришга сабаб бўлмаслиги лозим.

Ойша онамиз (розийаллоҳу анҳо) Расулуллоҳни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) рашк қилиб баъзида жаҳллари чиқса ҳам билдирмаганлар. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳазрат Ойшанинг (розийаллоҳу анҳо) ҳис-туйғуларини сўзларидан фаҳмлаганлар. Ҳабибимиз гўзал хулқли, юксак фаросатли эдилар. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) аёлларининг кўнглида нималар кечаётганини гапларидан илғаб, вазиятни ўз ўрнида юмшатишга уринганлар. Бу ҳолда Ойша онамиз (розийаллоҳу анҳо) Пайғамбаримизга (алайҳиссалом) “Тўғри айтдингиз” деганларида, у зотга оғир ботиши мумкин эди. Ойша онамиз ҳамма вақт кўнглимиз сизда деган маънода “...фақат номингизнигина айтмайман” деб, Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) кўнгилларини шод қилдилар. Бу эр-хотин муносабатининг олий намунаси.

Бир-бирига самимий муҳаббати бор эр-хотинлар бири иккинчисининг қачон, нимадан ғазабланишини ва қайси ишлар хурсанд қилишини билиши лозим. Шунда оилада юзага келган муаммо сабабли аёл билан эр ўртасидаги муносабат совумайди.

Эр аёлига меҳрибон бўлиши, насиҳат қилиши, ўринсиз аччиқланса, босиқлик билан тарбия бериши, агар фойда бермаса, норозилик ифодасида тўшагини ажратиш каби чораларни қўллаши керак. Чунки ҳадисларда юмшоқ, ҳалим бандаларини Аллоҳ таоло севиши ва ажр-мукофот бериши марҳамат қилинган.

Замира ҚОСИМОВА
тайёрлади.

МОМОЛАРИМИЗ АЙТАДИ...

Бир палакдан минг хонак.
* * *

Бой бувамнинг оши бор,
ичи тўла тоши бор.

* * *

Кенг тор бўлмайди, йўқ
бор бўлмайди.

* * *

Чиқмаган офтобга исинма.

* * *

Ёнида бир чақа йўқ,
Гирвонга ҳоким.

* * *

Осон ишнинг охи бор.

* * *

Меҳнат билан қарисанг,
роҳат билан яшарасан.

* * *

Одамзотни иш овутади.

* * *

Мол – жоним садағаси,
жон – орим садағаси.

* * *

Пардали қиз парига тенг.

* * *

Гулни севган тиконига ҳам
чидайди.

* * *

Олти яшар отга минса,
олтмиш яшар салом берар.

* * *

Ялқов ўтирган ерида ўтин
ёради.

* * *

Эринчоқ эшикка чиқса,
от ёллайди.

Шаҳрисабз тумани Шакар-
тери қишлоғилик Хосият аядан
Зебунисо ХУСАЙН
ёзиб олди.

F

ир-гир шабада эсаётган далада кетмондастага суяниб, хаёл суриб ўтирган деҳқонга кўзингиз тушганми? Ҳозиргина қатор-қатор эгатларга сув тараб келган бу қорамасиз кишининг манглайига эгат-эгат ажин тушган, уларни оралаб маржон-маржон тер оқади. Елкасига ташиланган дурра билан юз-кўзи, бўйни, қўлларини тез-тез артиб қўяди. Аллақачон кун огган бўлса-да, ҳавонинг дами баланд. Деҳқон ўзи обод қилган пайкалга қараб хаёлга чўмади. Умри деярли далада ўтадиган бу одамнинг бутун ҳаёти, турмуши, ўй-фикрлари ерга боғланган. Шу сабаб асосан экин-тикини, рўзгори, бола-чақаси ҳақида ўйлайди. Уларга чиндан меҳр қўяди, шу меҳр билан кўнгли тўлади.

БОБОДЕҲҚОНИМ МЕНИНГ

Деҳқон одам содда, самимий бўлади. Мен деҳқон боласиман. Шу пайтгача бировни чув туширган, сўзида турмайдиган деҳқонни учратмадим. Лекин баъзи айёр одамларнинг катта-катта майдонларга экин қилиб, катта пул сарфлаб, барака топмаганига кўп гувоҳ бўлганман. Чунки улар деҳқонликни, деҳқончиликни барибир эплашолмайди. Деҳқон одам табиатан мард бўлади. Йил бўйи меҳнат қилиб, йиққан ҳосилини кўп тортишмай, арзонроққа сотиб юбораверади. Чунки у чўнтагини қаппайтириш учун тер тўкмаган. У биринчи ўринда кўнгили розилигини, яъни, Аллоҳ розилигини истайди. У бировни оғринтирмайди, уч-тўрт сўмга ўзи ҳам оғринмайди.

Болалик пайтим эди. Ўн беш сўтихча ерга сабзи экувдик. Ҳосилни йиғиб-териби, ўраларга жойладик. Баҳорга яқин сабзини сотиш учун саралай бошладик. Биз болалар ёшлик қилибми ё эринибми, йирик сабзиларга кичикроқларини ҳам қўшиб юборавердик. Шунда раҳматли бобом бизни қаттиқ уришиб бердилар, сабзиларни яна бошдан ўзлари саралаб чиқдилар. Балки ўша бир-иккита кичик сабзини биров пайкамас, пайқаса ҳам аҳамият бермас. Лекин гап бошқа ёқда. Ўртада ишонч бор, лафз бор.

Сабзини қўшни тумандаги бозорга олиб бордик. Анчасини майдалаб сот-

дик. Кейин улгуржи харидор – олибсотар келди. Савдолаша-савдолаша, ўзи айтган арзонроқ нархга сотиб олди. Кейинги ҳафта ўзимизнинг туман бозорига бордик. Нарх бироз кўтарилди. Шунда ҳалиги олибсотар яна келди. Кейин кутилмаган, ғалати бир гапни айтди. Олдинги бозор биздан сабзи олиб, фойда қилолмабди, зарар кўрибди. Шу сабабли энди унга арзонроқ беришимиз ё кўрган зарарини қоплашимиз керак экан. Табиий, дадам унга керакли жавобни берди, биз турган жойга қайтиб яқинлашмади. Лекин менинг ғазабим борган сари оловланар, тепа сочим тикка бўларди. Унинг шу гапни уялмай-нетмай айтганига чидаёлмасдим...

Устоз ёзувчиларимиздан бири айтади: “Бир академик танишим билан бозорга тушдик. Ҳамма нарсани талашиб-тор-

тишиб, савдолашиб олди. Лекин турпга келганида негадир айтилган нархга кўнди. Сабабини сўрасам, турп соғлиққа фойдалигини, бундан ҳам муҳимроғи, деҳқон меҳнатини қадрлаш кераклиги айтди. Чиндан ҳам, меҳнатни қадрлашни ўрганишимиз зарур”. Нарх пастлагани сабаб бозори юришмай турган деҳқонни ерга уриб, пачакилашаётган олибсотарни ёки зўравон харидорни кўрсам, ўша ўн йил олдинги воқеа эсимга тушади...

Асл деҳқон мўл ҳосил олиб, бойиб кетса ҳам, ишини ташлаб қўймайди. Яна далага йўл олади, қора ерга қора тер тўкиб, меҳнат қилаверади. Унинг қисмати шу – ризқ топади, одамларга улашади.

Чин деҳқоннинг юраги даласидай кенг бўлади. Кетмондастга суяниб, ўй сураётган деҳқонни бир гапга солиб кўринг. Самимий сўзлари худди дуога ўхшайди. У ҳамиша эзгулик тарафдори, элга тинчлик-тотувлик, фаровонлик тилайди. Шунда унинг пок, таъсирчан юраги сизга туғишгандек яқин эканини туясиз ва кўнглингиздан: “Ёмонлик кўрманг, умрингиз баракали, юзингиз ёруғ бўлсин, бободехқоним!” деган яхши ният ўтади.

Ориф ТОЛИБ

ХУРМОНИНГ Ф О Й Д А Л И ХУСУСИЯТЛАРИ

Қуръони каримда хурмо меваси жаннат неъматлари қаторида зикр этилган. «**Мева-лар, хурмо ва анорлар бор-дир**» (Раҳмон, 68).

Хурмо дарахти ширин таъми ва ўзига хос озиқ хусусиятлари боис доим суйиб ейилган. Мутахассислар фикрича, бир дона хурмо ва бир пиёла сут инсоннинг озиқ моддаларга бўлган бир кунлик эҳтиёжини қондирар экан.

Хурмода инсон саломатлиги учун зарур ўндан ортиқ модда борлиги аниқланган. Улардан бири ҳазми енгил ва тез сингидиган шакар – фруктоза танамизга қувват манбаидир. У шакар, глюкоза каби қонда қанд миқдорини кўпайтириб юбормайди. Хурмода шунингдек А, В₁, В₂, В₃ ва В₆ дармондорилари, натрий, магний, темир, сера, калий, фосфор каби минераллар, ёғ ва оқсиллар кўп.

Хурмонинг икки фоиздан кўп қисмини оқсил ташкил этади. Оқсил тананинг касалликларга қарши иммунитетини мустаҳкамлайди. А дармондориси кўз мушаклари, иммун тизими, суяк, тўқима ва тишлар учун керакли, В₁ асаб тизими ишини яхшилайти, В₂ эса оқсил, углевод ва ёғларни парчалаш, ҳужайралар янгиланишида хизмат қилади.

Шифокорлар ҳомилали, ёш болали аёл-

ларга фруктозаси кўп озиқлар ейишни тавсия этишади. Чунки фруктоза ҳолдан тойган танага куч бағишлайди, сутни кўпайтиради. Бувақтда онанинг калийга эҳтиёжи кескин ортади. Хурмода калий кўп. Калий аёл танасида сув мувозанатини сақлаб туради. Калий мияга ксилород етказишга ёрдамлашади. Калий буйрақларни чиқитлар ва заҳарли моддалардан тозалашда, қон босимини меъёрида сақлаб туришда жуда фойдалидир.

Хурмо ёйиш камқонликнинг олдини олади. Суяклар соғлом шаклланишида хурмодаги кальций ва фосфат катта фойда беради. Мунтазам хурмо еб туриш суяклар заифлашуви, мўртлашувидан ҳимоя қилади.

Асабийлик ва руҳий зўриқиш (стресс) ҳолларида хурмо самарали таъсир қилиши исботланган. Чунки хурмода В₆ дармондориси кўп.

Мўминжон САЙДАЛИЕВ
тайёрлади.

